

ГОД VI

ЛІПЕНЬ - ЖНІВЕНЬ

№ 49

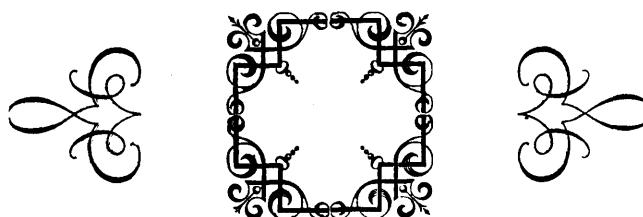
1952 г.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

ДВУМЕСЯЧНЫ ЧАСАЛІС БЕЛАРУСКАЕ РЭЛІГІЙНАЕ ДУМКІ

З ІМЕСТ

а. Леў — Будуюча праца	1
а. Л. Гарошка — Прасъледаваньні хрысьціянства каліс і цяпер	2
а. Ч. Сіловіч — Ватыкан	6
Я. Шэмбэк — Выняткі з Памятніка (Вымоўны дакумант)	10
А. Жменя — Людзі з чыстым сумленнем	11
Ал. Надсон — Другі Тыдзень Студыяў БАКА «Рунь»	12
На рэгійнай ніве	14
Беларуская хроніка	15
Заклік	**
Пошуки	**

BOŽYM ŠLACHAM (SUR LA VOIE DIVINE)

BULLETIN RELIGIEUX BIELORUSSIEN BIMESTRIEL
Année VI. № 49 Juillet-Août 1952

51, rue des Sts-Pères — PARIS - VIe

Перадплата «Божым Шляхам» на 1952 г.		
	За адзін нумар	На год
Францыя	60 фр.	350 фр.
Англія	1 ш. 10 пэн.	8 шыл.
Аргентына	2 пэз.	10 пэз.
Аўстралія	2 ш.	10 шыл.
З. Ш. А.	20 цэн.	1 дал.
Бэльгія	8 б. фр.	50 б. фр.
Данія	1 д. кар.	6 д. кар.
Канада	20 цэн.	1 дал. 20
Нямеччына	80 пф.	5 н. м.
Швэція	1 ш. кар.	6 ш. кар.

Грошы слашь на адресы:

У ФРАНЦЫІ:

Chèque Postale : Paris c. 6287 44
R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres,
PARIS VI°.

У АНГЛІІ:

Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У АРГЕНТЫНЕ:

Asociacion Bielorusa en la Argentina C. Coronel Sayos 2981,
4, de Junio, Buenos Aires.

У АЎСТРАЛІІ:

Mr. Jackievicz Donat, 60, Fisher Str.
East BRISBANE. Q-ld.

У БЭЛЬГІІ:

Mr. Sacko Alexander. 19, Place Hoover,
LOUVAIN.

У НЯМЕЧЧЫНЕ: Weissruthenischer Caritasdienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohnenstrasse 1 A.

З БЕЛАРУСКАЕ НАРОДНАЕ МУДРАСЬЩ.

Бог захоча і съялы бычча.

Бог з людзьмі робіць ігрыско, аднаго ўгару, а другога нізка.

Бог, калі кіне, дык знайдзеш і ў мякіне.

Бог ласкавей судзіць іад людзей.

Бог лесу не параўнаваў, так і людзей не раўнве.

Бог любіць праведніка, а чорт ябедніка.

Бог ня гуляе, многа палатна мае, ды багатым торбы прыгатаўляе.

Бог ня стучон, да лучон. Бог карае злачынцаў не адразу, але пакарае напэўна.

Бог пакарае, Бог і памілуе.

Богу маліся і надзею мей.

Бог усё бачыць, усё ведае, ад Яго нічога ня ўтоіш.

Бог шчырыя сэрцы любіць.

Божа памажы, але й сам не ляжы.

КНІЖКІ ДА НАБЫЦЬЦЯ.

У Беларускіх Каталіцкіх Місіях у Лёндане і Парыжы можна купіць наступныя беларускія кніжкі:

Друга В. — Ты і яна. 250 фр — 6 шыл.

а. Л. Гарошка — Душа 40 фр. — 1 шыл.

а. Л. Гарошка — Паходжанье чалавека 20 фр. — 10 пэн.

а. Л. Гарошка — Св. Еўфрасіня — Прадслава Полацкая 130 фр.— 3 шыл.

Г-і Я. — Казкі № 2 — 30 фр. 15 пэн.

Г-і Я. — Казкі № 3 30 фр. 15 пэн.

Равенскі М. Арсеньева Н. — Магутны Божа. Песня з нотамі. — 5 фр. 3 пэн.

Народная казка — Музыка і чэрці 40 фр. 1 шыл.

Сяднёу М. — Цень Я Купалы 30 фр. 15 пэн.

Каваль П. — Беларусь у датах ,ліках і фактах 250 фр. 6 шыл.

Змагар А. — Случакі-Апавяданье—100 фр. 2 ш.

Змагар А. — Рэпка-казка — 30 фр. 15 пэн.

Малітаянік «Божым шляхам» 80 фр. 2 шыл.

Малітаянік «Holas Dušy» 200 фр. 5 шыл.

Паштоўкі з беларускімі краявідамі — 15 фр. 8 п.

Камплект часопісу «Божым шляхам» за мінулыя гады 1200 фр. 1 ф. 10 шыл.

M. Bahdanovic — Weissruthenischer Heimat. Lyrik — 50 фр. 2 шыл.

Звяртанаца на адресы: У Францыі:

R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres, Paris VI.

У Англіі: Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У Нямеччыне: Weissruthenischer Caritasdienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohnenstrasse 1 A.

У ВАГА !

Усю карэспандэнцыю для рэдакцыі «Божым шляхам» просіцца высылаць на вышэйпаданы асабісты адказнога рэдактара а. Л. Гарошка.

Рэдакцыя.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БОЖЫМ ШЛЯХАМ»

I ФОНД «ДОБРАЕ КНІЖКІ».

Апошнім часам прыслалі:

Анісько Д. 500 фр., Ассоўскі А. 800 фр., Асіповіч П. 500 фр., Балтрусэвіч В. 400 фр., Бартуль Ф. 1000 фр., Букато А. 1000 фр., Бутрымовіч 1000 фр., Гладкі Я. 800 фр., Грынберг С. 500 фр. Дземідзік М. 100 фр.. а. К. А. 1000 фр.. Калеснікевіч М. 400 фр.. Лабэцкі А. 250 фр., Ласоўскі М. 850 фр., Лобэйко Ю. 90 фр., Лось Т. 750 фр., Лашук А. 750 фр., Мак С. 500 фр., Мароз М. 1000 фр.. Маскалік К. 400 фр., Міхальчык 350 фр.. Мэдыцкая А. 1000 фр., а. Н. А. 1000 фр.. Найдзюк Ч. 640 фр., Несцерада Г. 500 фр., Пазьняк У. 500 фр., Саўка У. 400 фр., Сенкевіч В. 500 фр., Сенкевіч Г. 500 фр., Скапец Т. 500 фр., Скрынінік М. 1100 фр.. Шакун У. 500 фр.. Шастак М. 1000 фр., Шклянінік 1400 фр., Янцэвіч К. 250 фр., Яцкевіч Д. (група Аўстралія) 2312 фр.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год VI.

ЛІПЕНЬ-ЖНІВЕНЬ

№ 49

Будуючая праца

Ёсьць два роды працы чалавека: фізычная і ўмывсловая, пры тым і адна і другая можа быць накірована або для асягнення добра, або для спрычынення шкоды; першая — гэта звычайна карысная, будуючая праца, а другая — руйнацкая.

Гэткая разнародная праца ўжо існуе ад вякоў, але не заўсёды ў аднолькавых судносінах. Няраз чалавецтва перажывала сумныя гады, калі руйнацкі ўздым пустошы ў цэлых краіны, перамяняючы квітнеочыя гарады і вёскі ў друзы і папляшчы.

Прыглядаючыся да сучаснага жыцця, з сумам трэба сцьвердзіць, што значнаю азнакаю нашага веку ёсьць уздым якраз руйнацкага духу. Праўда, наш век можа пахваліцца вялікім поступам у галіне тэхнікі і розных адкрыццяў, але прыгляньямася, якога роду тэхніка цяпер мае перавагу? — тэхніка прызначаная да руйнавання і забівання.

Такое зявішча ня ёсьць прыпадкам. Наша пакаленьне жыве быццам у нейкай затрученай атмасфэры, якую вытворыла доўгагадовая прапаганда клясавае нянявісці, бязбожнасці, безмаральнаса жыцця, вольнае любові, пагоні за нячеснаю нажываю, нялюдзкіе выкарыстоўваныне слабейшых адзінак і народаў — усё гэта рознымі яўнімі і патайнымі шляхамі пранікала ў съведамасць і падсъведамасць нават тых, якія гэтага зусім не хацелі і закаранілася ў некаторых упльывовых кругах грамадства, лажучыся важкім цяжарам на ўсё грамадства.

Дык ня дзіва, што і наша эміграцыя мае на сабе ўплывы тae атмасфэры і яе руйнацага духу, съведчыць аб гэтым аслабленыне салідарнасці, завостраная рассвараняосьць апазіцыйных груп, руйнаваныне аднымі таго, што робяць іншыя і пад.

Вышэй сцьверджаныя факты самі ў сабе ёсьць сумным зявішчам, але як-бы яны сумнымі ня былі на іх нельга заплюшчваць вачэй. Трэба мець адлагу глянцу ім «проста ў очы», а яшчэ больш трэба мець жаданыне, знайсці іхныя прычины, каб магчы супрацьставіцца ім. У краінах вольнага съвету ўжо даўно заўважылі гэтыя сумныя факты, прааналізавалі іх і ўзяліся за аздараўляючу дзеянісць.

Ня будзем пераліцаць, як, дзе, што і калі, што гаварыў і думаў адносна сучаснага ліхалецца, бо гэта заняло-б шмат мейсца і часу, але агульна штораз часцей сучасныя вучоныя і дасыледнікі прыходзяць да выснаўку, што ў аснове цяперашняга крызысу ёсьць аслабленыне рэлігійнага жыцця. Напрыклад ведамы амэрыканскі вучоны К. Юнг на аснове доўгагадовае працы ў мэдыцынскіх установах, сцьвердзіў, што сучаснае чалавецтва перажывае духовы крызис, прычынаю якога ёсьць затрата веры. Шмат хто сённяня паўтарае: «Праўду казаў калісё генэрал Вільянтсон: «Выхавай людзей без рэлігіі, а зробіш з іх толькі хітрых д'яблau».

Падобныя выснаўкі вельмі не па душы бязбожнікам і асабліва бальшавіком. Апошнімі гадамі ў бальшавіцкай прэсе можна стрэнуть самую паганую лаянку на заходне-эўрапейскіх вучоных, але праз гэтае самае, бязбожнікі даюць яшчэ адзін доказ больш, што тое, чаго яны так ня любяць ёсьць сапраўды найбольыш чулае мейсца сучаснае духовасце хваробы і прычынаю крызысу.

Прыступаючы да аздараўляючай працы сучасных неіладоў, зусім зразумела, што ў вольным съвеце звязртаюць найбольшую ўвагу на найглыбейшыя карані гэтых зявішчаў, адпаведна да іх кіруюць сваё дзеянінне.

Першаю перадумовою гэтае працы ёсьць актыўізацыя рэлігійнага жыцця. Рэлігія, якая мае магчымасць і сілу ачысьціць сумленыне грэшніка ў шчырай споведзі — мае так-же сілу ачысьціць атручаную духовую атмасферу; нянявісць замяніць любоўю, грэшнікаў у съвятых, скупых у шчодрых...

На гэткае цверджаныне неадзін зауважыць, хрысьціянства ўжо існуе блізка 2 тысячы гадоў і кодзькі за гэты час хрысьціянскія народы перажывалі розных руйнацкіх катастрофаў! Праўда, што перажывалі шмат, але так-же праўда, што гэта звычайні здаралася ў часы заняпаду рэлігійнага жыцця.

Вось-жо вялікаю будуючую і неабходную працу, якую мы можам і мусім выканаць, ёсьць дзеянае рэлігійнае жыццё — гэта трэба разумець не як дэвацыйнае выконваныне рэлігійных абраадаў у съвятыні, астаючыся безрэлігійным у

хатнім жыцьці і сваіх занятках, але як найбольш актыўную дзейнасць чалавека, у якой і найбольшая і наименшыя ўчынкі выконваюцца ў духу навукі Хрыста. Апостол Павал кажа аб гэтым: «Ці ясьцё», ці п'яцё, ці нешта робіце, усё на славу Божую рабеце» (І Кар. X, 31).

З Божага аб'яленьня ведама, што кожны людзі твор прайходзіць пробу, але вытрымоўвае пробу толькі той, які мае мошны хрысьціянскі фундамант: «Кожнага дзела выявіцца... і агонь выпрабоўвае дзела кожнага чалавека, якое яно ёсьць. Калі чыё дзела, што ён будуваш, вытрывае, той дастане заплату. А чыё дзела згарыць, шкоду будзе мець» (І Кар. III, 13-15). Значыць сапрауды будуюцца і трывалаю працаю ёсьць тая, якая вытрымае пробу. І тут гісторыя дае вельмі паўчающую лекцыю. Толькі за апошніяе стагодзьдзе мінуліся нязылічаныя тэорыі і розныя партыйныя праграмы, а Хрыстова Царква з Яе навукаю стаіць непахісна ад вякоў, як маяк на ўзбу-

шаваным акіяне, ясна асьвятляючы шлях усім падарожным. Падобна мінуліся бясьсьледна нязылічаныя калісь слаўныя дзяржаўныя мужы і памяць аб іх загінула, а скромная і ахвярнія праца съвятых асталася заўсёдным запальвающим прыкладам і натхненнем дзеяньня для нязылічаных вернікаў.

Шмат прыметаў гаворыць аб tym, што мы стаімо на парозе вельмі адказных падзеяў, дзеля гэтага цяпер, больш, як калі, мы ўсе агулам і кожны паасобку павінны ўсведаміць сабе адказнасць нашага дзеяньня і дзеля гэтага ўва ўсіх сваіх пачынаннях так асабістых, як і грамадzkіх павінны мець дарадчыкам Хрыста, бо ўсё зроблене з Яго багаславенства будзе такое трывалае і непрамінаючае, як Яго навука, а ўсё зроблене без Яго, а тымбольш супраць Яго, раней ці пазней зынікне: «Бо калі на Господ будзе дом, дарэмныя старанні будаўнічых» (Пс. СХХVI, 1).

а. Леў.

Прасльедаваныі хрысьціянства калісь і цяпер

У Сымбале Веры, устаноўленым на першых двух сусьеветных Саборах, кажацца: «Верую... ў адзінную, святую, паўсюдную і апостальскую Царкву». Тут пералічаны толькі чатыры істотныя азнакі сапрауднае Хрыстовае Царквы, але багасловы і гісторыкі ўжо даўно заўважылі, што ёсьць яшчэ іншыя азнакі, і з іх бадайшто найбольш відавочнаю ёсьць стан прасльедаванья.

Пасылаючы апосталаў, Хрыстос казаў: «Сыцеражэцца людзей, бо яны будуць аддаваць вас у суд і ў школах сваіх будуць біць вас» (Мат. X, 17). А ў развязітальным слове да апосталаў яшчэ выразней Хрыстос папярэдзіў сваіх вучняў: «Памятайце слова, якое Я сказаў вам: слуга ня большы за свайго гаспадара. Калі Мяне прасльедавалі і вас будуць прасльедаваць: калі Маё слова захавалі і вашае слова захаюць» (Іван XV, 20).

Ад таго часу і да нашых дзён мала было та-кіх шчасльівых гадоў, калі Хрыстова Царква цешылася спакоем.

Прасльедаваныне заўсёды нясе з сабою цяжкае цярпенне для вернікаў, таму ня ёсьць пацяшаючу азнака, але відаць з успомненых слоў Хрыста, што яно, ня ёсьць чымсь прыпадковым.

Пераглядаючы гісторыю Царквы і звязвятаўчы ўвагу на прасльедаваныні, можна зажахніцца іхняю колькасцю і лютасцю але з другога боку можна ўзмоцніць сваю веру, можна знайхіці магутную крыніцу суцішэння, што ў заўсёды ўзбуранным дачасным акіяне жыцьця мы знайходзімся на тым караблі, якім нябачна кіруе Сам Хрыстос сваю бесканечна мудрасцю праз пасрэдніцтва слабое людзкое руکі Свайго Намесніка.

Напяцьце і формы прасльедаваныня часта мяняліся на працягу гісторыі. Першыя прасльедаваныні — гэта быў наступ трубы сілы на маленькую грамаду хрысьціян.

Пасля Бэтлеемскіх дзяцей, першы хто аддаў сваё жыцьцё за Хрыста, быў першамучанік архідыякан Сыцяпан калі 40 г. Хутка пасля яго быў 42 г. замучана ап. Яакава Завэздзеялага. Ад тады рады мучанікаў безнастанина ўзрасталаюць. Усё апосталы, за выняткам толькі аднаго Івана кончылі сваё жыцьцё мучаніцкаю смерцю.

Ад 64 г. пачынаючы прасльедаваныні ў шырэйшым бо ў агульнадзяржаўным абсягу. Пачатак даў рымскі імпэратар Нэрон (54-68), звалываючы на хрысьціян адказнасць за свой злочын. Ён у сваім хвараблівым жаданні вялікасці плянаваў зынішчыць Рым і пабудаваць новы паводле свайго пляну і ахрысьціць яго сваім іменем. Але калі разьюшаная таўпа пачала шукаць помсты за спаленіне Рыму, Нэрон звалывае віну на хрысьціян. Іншыя імпэратары, наступнікі Нэрона, выступаюць выразна супраць хрысьціянства як такога, уважаючы яго за небясьпечнае адступніцтва ад дзяржаўных паганскіх рэлігій. Іхны загад быў вельмі просты і кароткі: хрысьціянства трэба зынішчыць. Пад гэткім знакам у 95-96 гадох выбухае другая хваля прасльедаваныня па загаду імпэратара Даміцыяна (81-96). Кароткае было яно, але вельмі крывавае.

Пасля некаторага перапынку імп. Траян (98-117) распачаў вельмі лятае прасльедаваныне ў 105-116 г. Аднак дзіўна, што ў меру таго, як разгараецца хваля прасльедаваныня рады хрысьціян не малеюць, але больш і больш разрастаютца.

Падчас частых зъменаў рымскіх імпэратараў

і частых войнаў, прасъледаваныні на кароткі час быццам прыціхалі, але зусім ня спыняліся ніколі, бо супрацьхрысьціянскія дэкрэты аставаліся нязменна важнымі. Як толькі імпэраторы ўсядаліся макнай на сваім пасадзе, прасъледаваныні хрысьціян разрасталіся з новаю сілаю. Пералічцуце усе прасъледаваныні, занято-б за шмат мейсца, дзеля гэтага ўспомнім толькі аб больш крываючых.

125-137 выбухае прасъледаваныне па загаду імп. Адрыяна (117-138).

180-184 спарадыячныя прасъледаваныні на акраінах Рымскага імпэрата, як у Ліоне, Вене і інш. па загаду імп. Комода (180-192).

202-211 супрацьхрысьціянскія дэкрэты імп. Сэптымія Сэвэра (193-211) надаюць прасъледаваныню «праўную» форму.

249-251 імп. Дэкій выдае дадатковыя дэкрэты і з новаю сілаю выступае супраць хрысьціянства. Ягоныя наступнікі ўзнайляюць наступ на хрысьціян у гадох 257 і 260.

303-311 імпэраторы Дьюкліцыян (284-305) і Галерый (305-311) уславіліся найбольш лютымі і крываючымі прасъледаванынямі, гадчас якіх было вельмі шмат мучанікаў, але кончылася гэтая лутая хвала талеранцыйным эдыктам імп. Канстанціна ў 313 г. Палажэнне хрысьціянства зъмяніеца: з прасъледаванае рэлігіі яно стаецца дзяржаўнае рэлігію. Афіцыяльна прасъледаваныні сціхаюць, але гэтае зацишша вельмі змнлівае; за ім крыеца іншая небяспека для хрысьціянства.

Варожыя і пякельныя сілы ня могуць зъміріцца з перамогаю хрысьціянства. Відаць гэтыя сілы пераканаліся, што дагэтульшня систэма прасъледаваныня не апраўдалася, вось-ж апачынаюцца пошуки новае тактыкі ў барацьбе супраць хрысьціянства. Прасъледаваныні перастаюць быць агульнымі, яны выбухаюць быццам пажары то ў адной то ў другой дзяржаве.

У 340 г. выбухае прасъледаваныне ў Пэрсії.

У 360-363 падчас паганскае рэакцыі ў Рымскай імпэрата Юліян Адступнік выступае востра супраць хрысьціянства, але хутка ўмірае з клічам на вуснах: «Ты перамог мяне Галілеянін».

Наступнікі Юліяна былі хрысьціянамі, але прасъледаваныне за малымі выніяткамі амаль ня сціхала, бо рабіліся спробы замяніць Хрыстовую Царкву рознымі сектамі. На рэлігійнай арэне робяць вялікае замішанье арыяне, якія зъявіліся яшчэ перад Юліяном Адступнікам. Гэта была вельмі падступная спроба ўвесыці ў хрысьціянства паганскі рационалізм, каб праз яго разлажыць Царкву знутры. Вельмі востра выступае арыянства ў пятым веку. Тады ўжо некаторыя народы былі амаль поўнасцю апанаваны арыянствам. У Афрыцы вадары Вандалаў Гэнсэрык (435-477) і яго наступнік Гунэрык самі арыяне вельмі крываю прасъледавалі ўсіх інакшдумаючых хрысьціян. У Францы і Гішпаніі арыяне, дарваўшыся да ўла-

ды, прасъледавалі якмаглі ўсіх сваіх праціўнікаў.

У гэтым-же часе зъяўляецца «біч Божы» — правадыр Гунаў Аціла (434-453), які на сваім шляху нішчыў гусё, але асабліва хрысьціян.

Гэты трывожны і няпэўна час быў тымбольш небяспечны для Царквы, што ў яе лоне ўзынікі шматлікія пагрозы разбіцца знутры. Усьлед за ўспомненым арыянствам зъяўляюцца іншыя ерасі: іэсторыяне, эўтыхіяне, монофізіты, монотэлісты, паўлікіяне і інш. У пары з імі ѹдуць розныя расколы, як: донатызм, прыскіліянізм, люцефэрызм і інш. Аднак дзеесцца сапраўдны цуд, не зважаючы на такое паважнае аслабленыне Царквы знутры і нападаў звонку, Яна з гэтага змаганыя выходзіць пераможна; час вялікіх ерасяў быў адначасна парою вялікіх святых айцоў Царквы.

Пэрыяд вялікіх ерасяў канчаецца ў VIII в. іконаборствам, якое ў гадох 761-842 пад апеку бізантыйскіх імпэратораў было прыняло форму вельмі лютага прасъледаваныня ўсіх інакшдумаючых.

Калі яшчэ сама лутавала іконаборства распачаў свой супрацьхрысьціянскі паход магомэтанізм. У 638 г. магомэтане заваявалі Ерусалім і Антыохію, а ўсьлед за тым і ўсю Палестыну. На пачатку VIII в. яны ўжо завалодалі Паўн. Афрыкаю. Ува ўсіх здабытых краінах вынішчалі хрысьціянства агнём і мячом.

У абароне хрысьціянства дзяржавы Зах. Эўропы арганізавалі Крыжовыя паходы, якія за выняткам другога канчаюцца няудачамі.

У выніку Крыжовых паходаў асабліва моцна перамешваюцца рэлігійныя і дзяржаўна-палітычныя справы. Гэта стварае магчымасць пранікніня ў рады духовенства людзей без адпаведных да духовага стану цнотаў, што ў сваю чаргу адбываецца вельмі шкодна на нутраным жыцці Царквы і ў канцовым выніку стварае прыдатны грунт для пратэстантызму, пачатак якому дае Мартын Лютар у 1517 г. Съследам за ім у розных куткох Эўропы паўстаюць адразу рознайкі пратэстанцкія секты, выбухаюць рэлігійныя войны.

У 1534 г. англійскі кароль Гэнрык VIII, не атрымаўшы ад папы разводу, абвяшчае сябе галаўою Англійскае Царквы і распачынае крываю прасъледаваныне каталікоў у Англіі і Ірландыі.

Адзін Бог ведае чаму, але ў тым-же XVI в. выбухаюць крываючыя прасъледаваныні хрысьціян на далёкім Усходзе, у краінах місіяў і прадаўжуюцца доўгія дзясяткі гадоў, а нават цэлыя стагодзьдзеў ў форме больш або менш жорсткіх выбухаў. Для ілюстрацыі тут успомнім прынамсі галаўнейшыя з іх:

У 1544 г. індыйскі кароль Еффіана загадаў змасакраваць ўсіх новаҳрышчаных на аблоку Маннор. Сёння гэты аблок амаль на 100% католіцкі. У наступных гадох выбухаюць прасъледаваныні ў паадзіночных акругах ў 1549, 1583 і інш. Да таго ў XVII в. падбуралі да прасъледаваныня

каталікоў у Індіі і самі прымалі актыўны ўдзел пратэстанты-галяндцы.

У 1569 г. была зарганізаваная першая масакра хрысьціян у **Сіаме** (Тайландзе). Ад 1600 г. там хвалі прасъледаваныя каталікоў паўтараліся вельмі часта. Больш крывавыя гады былі: 1729, 1755, 1764, 1775.

Японія датуе прасъледаваныне хрысьціян ад 1587 г., калі імп. Могун Гідэёти выдаў супрацьхрысьціянскі дэкрэт. Тоё першае прасъледаваныне трывала аж да 1640 г. Шмат тагачасных мучанікаў было кананізавана ў 1862 г. Супрцкатализмія дэкрэты скасована толькі ў 1873 г.

У **Кітай** прасъледаваныя было вельмі шмат. Пачынаючи ад 1616 г. яны паўтараліся ў форме выбухаў у паасобных правінцыях. Больш масавыя харктар мелі прасъледаваныні ў 1622 г. і 1664 г., а потым у 1840 і 1900 г., калі было змасакравана вельмі шмат сьвятароў.

У **Інданезіі** вельмі крывавым для каталікоў было XVII стаг. Прасъледаваныні там лютавалі ў гадох: 1618, 1625, 1630-45. Пасъля некаторага супакою імп. Жа-Лёнг у 1833 г. распачаў прасъледаваныне нанава і гэтым разам яно трывала аж да 1883 г.

На **Цзілёнене** для каталікоў быў крывавым 1658 і наступныя гады.

У **Бірманіі** 1745 і наступныя гады былі на толькі крывавыя для каталіцызму, што амаль дазваныня былі зруйнавалі тантэйшую Царкву.

У **Малайзіі** прасъледаваныні паўтараліся не-калькімі наваротамі ў гадох 1749-59, 1780 і спыніліся толькі ў 1800 г.

У **Карэі** прасъледаваныне выбухала ў 1801 г., але шыршага размаху набрала ў 1839 г. Потым больш жорсткія наступы паўтараліся ў 1866 г. і наступных гадох. Толькі ў 1884 г. абвешчана там свабоду рэлігіі.

Тымчасам у Эўропе супрацькатализмія хвала, выкліканая пратэстантызмам узрастала штораз больш. У часе вяліке Францускае Рэвалюцыі прасъледаваныне каталіцызму прыняло вельмі крывавыя формы. За гады 1789-1795 у **Францыі** гілётына працавала так інтэнзыўна, што ўканцы мала дзе на парахвіях асталіся духоўнікі.

У гэтым-жа часе йдзе востры наступ расейская царыцы Кацярыны II на Катализмікую Царкву ўсходняга абраду на **Беларусі** і на **Украіне** (Валынь). Толькі съмерць Кацярыны ў 1796 г. спыніла на некаторы час прасъледаваныне, каб пасъля перапынку выбухнуць па загаду цара Мікалая I з новаю сілаю ў 1839 г. Зынішчыўши Катализмізм усх. абраду на Беларусі царская ўлада пастановіла злы́кідаваць яго на ашары ўсіе све імпэрыі, таму ў 1875 г. нішчыць яго таک-жа на Украіне ў Холмскай дыяцэзіі.

У **Нямеччыне** канцлер Бісмарк (1851-1890) запачаткаваў сваесаблівае прасъледаваныне ка-

таліцызму ў форме т. зв. культуркампфу, якое хоць ня мела крывавых формаў, але вымагала ад каталікоў вялікае і ахвярнае самаабароны.

Перад першую сусветнаю вайною хвала рэлігійных прасъледаваныя ў Эўропе была ўсюды прыціхла, але відаць гэтае зацішша было толькі на тое, каб пасъля выбухнуць з новаю сілаю і ў новай форме.

Пасъля каstryчніцкае рэвалюцыі 1917 г. на ашары калішняе Расейскае імпэрыі выступае на гістарычную арэну ваючае бязбожжа ў сваёй крайней форме. Спачтку руйнацкай бязбожніцкай рабоце згодна супрацьставіліся і каталіцызм і праваславіе, але на жаль гэтае апошняе не датримала свае мужна занятае пазыцыі. Салідарны выступ гэтых абедзіўвёх рэлігіяў для бальшавікоў быў вельмі не па душы. Тагачасны дыктатар СССР Ленін хутка ўбачыў, што такі супольны фронт Цэркви для бальшавізму з'яўляецца паважнаю небяспекаю, дзеля гэтага пакіраваў рэлігійную палітыку так, каб адзінства праваславіе ад каталіцызму кітайскаю съянью. Ленін пры розных нагодах заяўляў, што адзінаю рэлігію, з якою трэба лічыцца ёсьць каталіцызм, дзеля гэтага ў межах СССР на Катализмікую Царкву скіравана найбольш востры наступ.

Бальшавікі, ваючу з усімі рэлігіямі, не хаваліся адносна сваіх асаблівых жарстокасцяў супраць каталіцызму. Вось як пісаў аб гэтым «Безбожнік» З красавіка 1923 г.: «Супраць катализмікага клерыкализму вядзенца больш жарстокая барацьба, чым супраць расейскае Царквы, дзеля таго, што каталіцкая арганізацыя больш магутная, чым праваслаўная і таму, што каталіцкая ідэалёгія больш прынаўляеца да агульных умоваў жыцця... Ня дзіва, што Пій XI так цвёрда заступаеца за Ціхана. Саюз Праваслаўнае Царквы з рыма-катализмікім інтэрнацыяналам для стварэння аднаго фронту супраць пралетарскіх рэвалюцыі, прыпадобнівеца зьліццю Другога Інтэрнацыяналу з т. зв. інтэрнацыяналам 2½. Аднаму клерыкальному фронту мы павінны супрацьставіць аб'еднаны фронт бязбожнікаў і камуністаў» (Цыт. паводле «Вера и родина» Нр. 32-33 1926 г. с. 237).

Аб падтрымцы папаю Піем XI патрыярху Ціхана цяпер мала дзе можна пачуць, а бачым са слоў бязбожнікаў, як яно было для іх грозным. Гэтую падтрымку запачаткаваў яшчэ папа Бэнедыкт XV, ад яго імені кардынал Дэ Гаспары выслаў пратэст да Леніна дня 12-III-1919 г. супраць прасъледаваныя праваслаўнага духавенства, за гэты пратэст потым дзякаваў патрыярху Ціхану праз архіб. Роппа.

Маючы фізычную сілу ў сваіх руках, бальшавікі змаглі поўнасцю адасоніць Цэркву і павесьці супраць іх індывідуальную барацьбу. У выніку тае «больш жорсткае» барацьбы супраць ка-

таліцьзму перад другою сусьветнаю вайною на абшары СССР за выняткам аднае рыма-кatalіцкае святыні ў Маскве і двох святароў чужынцоў не асталося ніводнае адчыненае каталіцкае святыні, ані ніводнага епарха і святара на свабодзе, а ў Праваслаўную Царкву змаглі ўвесыці сваіх агентаў на епархічныя становішчы і раскладаць Яе знутра.

На дапамогу бальшавіком распачалося ў 1926 г. страшэнна крывавае прасльедаванье Каталіцкае Царквы ў **Мэксыцы**, і трывала да 1931 г.

Ня ўсьпела высаходзіць кроў мэксыканскіх мучанікаў, як у гадох 1931-33 камуністычны рэспубліканскі ўрад у **Гішпаніі** вынішчая Каталіцызм самым лютым спосабам.

У **Нямеччыне** гітлерызм так-жа штодня завострываў свой супрацькatalіцкі курс і пагражая «скончыць з каталіцызмам адразу пасля выгранае вайны», але пляны Гітлера пакрыжаваліся.

Як толькі скончылася другая сусьветная вайна, ува ўсіх падбальшавіцкіх краінах распачаўся плянавы наступ на Каталіцкую Царкву. Гэтым разам бязбожніцкія сілы выказалі сапраўды д'ябалскую хітрасць, у прасльедаваньні. Каісі Хрыста змаглі распяць толькі дзякуючы дамаганью жыдоўскіх архірэяў і зрадзе апостала Юды — бязбожнікі з гэтага зрабілі для сябе практычны выснавак. Для замыльванья вачэй у акцыі прасльедаванья, яны ў 1942 г. аднавілі Маскоўскі Патрыярхат, абсадзілі яго адказныя становішчы сваім людзьмі і даручылі ім весыці наступ супраць каталіцызму. Пры tym была разбудавана Польская «Праваслаўная» Царква і Чэхаславацкая «Праваслаўная» Царква. Першы наступ быў скіраваны супраць Каталіцкае Царквы ўсходняга абраду, якога бальшавікі відаць найбольш баяцца. Пачалася акцыя «дабравольных» перахаду на «праваславіе». Усе украінскія каталіцкія епархіі заменена ў праваслаўныя: 1946-III-10 у Галіччыне, 1947-XI у Закарпацкай Украіне, афіцыяльна «аформлена» пераход на праваславіе. Падобная гісторыя паўтарылася 1948-X-20 ў Румыніі, 1950-IV-28 у Чэхаславаччыне.

У адносінах да Каталіцкае Царквы лацінскага абраду тактыка бальшавікоў ёсьць рознаякая. У меншых краінах каталіцызм старающа вынішчыць праста фізычна сілаю, як напр., у Эстоніі, Латвіі і Летуве; відаць аднак, што ў Летуве наступ грубае сілы, ня зусім быў удатным, дык апошнім часам старающа там стварыць «Летувіскую Нацыянальную Каталіцкую Царкву».

У Польшчы, Чэхаславаччыне, Мадзяршчыне і Румыніі супрацькatalіцкая дзейнасць вядзеца адменнымі спосабамі. У адных краінах кладзеца большы націск на тое, каб скампрамітаваць духавенства ў вачох вернікаў, у іншых больш націскаюць на тое, каб адзьдзяліць епархію ад Рыму і

адначасна падзяліць епархіяў між сабою, але ўсюды на дапамогу йдзе тэрор. Туры і канцэнтрацыйныя лягеры запоўнены духавенствам і вернікамі. Ад 1945 да 1950 г. паводле Ватыканскіх статыстыкі толькі духавенства ў гэтых краінах арыштавана 13.000 чалавек.

Югаславія так-жа ў сваіх турмах трymае некалькі сот каталіцкіх духоўных.

Кітайскія і карэйскія камуністы ў наступе на Каталіцкую Царкву йдуть съследам за сваімі маскоўскімі настаўнікамі. Лік арыштаваных і засуджаных святароў там расце з дня на дзень.

Лік ахвяраў сучаснага прасльеду сапраўды застрашаючы, але найбольш жахлевым у гэтым наступе ёсьць сам спосаб, якім ён выконваецца. Каісі прасльедавалі за рэлігію і за Хрыста; за гэта мучылі і адбіralі жыцьцё; цяпер-жа сапраўдны матыў прасльедаванья старанна хаваецца. Ад сучасных мучанікаў у першую чаргу адбіраюць аўрэоль мучаніцтва, іх абкідаюць найгоршым балотам, найгоршым плюгаўствам, забываюць ганебнымі назовамі: палітычных злачынцаў, шпіёнаў, крамольнікаў і пад. У мінулым годзе ў падбальшавіцкіх краінах распачаўся душашуру, выданую ў Маскве, з інструкцыямі барацьбы супраць каталіцызму, дзе найвыразней кажацца: не рабіць мучанікаў — арыштаваных духоўных абвінавачваць, як злачынцаў.

Стаючы перад такімі застрашаючымі фактамі, само напрошваеща пытаньне: чаму Бог дапускае да такіх цяжкіх прасльедаваньняў сваю Царкву і сваіх вернікаў?

Нельга нам ведаць Божых плянаў, ані Божых думак, але адно ёсьць пэўным, што і ў гэтых до-пустах Бог дзейнічае, як наш найлепшы нябесны Айцец. Бог ніколі не дапускае ніякага зла, з якога потым ня было-б ніякага добра.

У прасльедаваньні што найбольш страшыць чалавека? Цярпеньні! Людзкая натура цярпеньня любіць. Але ці прасльедаваньні гэта толькі цярпеньне? Не! Яно нясе з сабою яшчэ іншыя рэчы. Яно нясе ня толькі страты і боль, але і карысць.

Кроў мучанікаў падчас прасльедаваньняў заўсёды была і ёсьць найбольш ураджайнім насенінем для новых вернікаў. Прасльедаванье хрысьціян у першых трох вякох прычынілася да разросту хрысьціянства ўва ўсіх закутках тагачаснага цывілізаванага свету. Адначасна з гэтым усталілася арганізацыя самое Царквы.

У змаганьні з вялікімі ерасямі выясняліся наука Царквы.

У змаганьні з пратэстантызмам актывізуеца Каталіцкая Царква і ачышчаецца ад розных прыпадковых далучэнняў.

А ў змаганьні з сучасным бязбожнам павінна зактывізацца практычнае ажыццяўленіе навукі Хрыста ў штодзеннем жыцьці. Каталіцкая

Акцыя і сацыяльная навука Царквы робіць штогод усё большыя поступы.

Не зважаючы на сваю фізычную слабасць і безбароннасць Каталіцкая Царква з прасъледаваніяў заўсёды выходзіла пераможна, гэтым самым выявляючы сваё Боскае паходжанье.

Падчас прасъледаванія вýразна разъмяжоўваеца Боскі і пякельныя фронты. Тут слова «пякельны» ўжываеца ў сапраўдным ягоным значэнні. Асноўваючы сваю Царкву, Хрыстос казаў ап. Пятру: «Ты ёсьць скала і на гэтай скале Я збудую Царкву Маю і вяроты пякельныя не перамогуць Яе» (Мат. XVI, 18) і вось гэтыя пякельныя вароты і ёсьць тою сілаю, якая на працягу вякоў вядзе прасъледаваніе і жадае зьнішчыць Христову Царкву, але ўканцы даводзіць да таго, што Царква выходзіць з прасъледаваніяў адноўленаю і ўзмоцненаю.

Пасобныя вернікі ў часе прасъледаваніяў маюць магчымасць выявіць сваю свабодную волю ў послуху Христовай Царкве, адарваша ад марных зямных прынадаў, ды злабыць у цярпеньні вялікія заслугі перад Богам.

Уканцы трэба яшчэ заўважыць, што ня толь-

кі хрысьціянства, але некаторыя іншыя ідэалёгіі маюць сваіх мучанікаў і то ня толькі нейкіх прыпадковых, але зусім съведамых, дык чым яны розьняцца ад хрысьціянскіх? Між імі вельмі вялікая розыніца. Хрысьціянская мучанікі сваім мучаніцтвам у першую чаргу хочуць уславіць Бога — іншыя хочуць уславіць самых сябе; да хрысьціянскага мучаніцтва вядзе пакора і лагоднасць — да іншых эгаізм; хрысьціянская мучанікі азначаюцца багаслоўскімі цнотамі, перадусім вераю і любоў — іншыя ў партасцю; хрысьціяне аддаюць сваё жыцьцё не за сваю навуку, але за Божую, выконваюць не сваю волю, але волю Божую. Да вытрымання на хрысьціянскім мучаніцкім шляху патрэбна вялікая ласка Божая, якая робіць людзей нават слабых целам — непераможных духам.

Хрыстос ёсьць заўсёды прысутны ў сваёй Царкве, дзеля гэтага нас не павінны лякаць ніякія цёмныя хмари, што сёньня зьвісаюць над Царквою; ужо ня раз грозныя навальніцы насядалі на найглыбейшыя асновы скалы, на якой збудавана Царква, але заўсёды яна аставалася непахіснай і гэткай будзе на векі.

а. Л. Гарошка.

В А Т Ы К А Н

(Працяг 4-ы да тэмы
«Рэлігійныя крываулі нашае інтэлігэнцыі»).

У гэтым артыкуле ня маём на мэце займацца вонкавым выглядам і багацьцем помнікаў стара-даўнасці і мастацтва найбольшага ў сівеце палацу, які ёсьць раўназначны з сёньняшнім незалежнай Ватыканскай дзяржавай. Памінём так-жа цікавую гісторыю звязаную з Ватыканскім узгоркам. Успомнім толькі адзін стары пераказ, які паясьняе сам назоў.

Апавядаюць, што ў далёкай мінуўшчыне, калі яшчэ Ромулюс і Рэмус гойдаліся на хвалях брудна-жоўтага Тыбру, там, дзе сёньня знаходзіцца Ватыкан, было мейсца варажбы. Туды сходзіліся цікавыя людзі, жадаючыя выдзерці багом тайны свае будучыні, варажылі з лёту птушак і інш. Варажбіт і варажбітка называюцца палаціне *vates* адгэтуль і пайшоў назоў *Vaticanus*, інакш — мейсца варажбы.

Ад часу, калі галілейскі рыбак, Пятро, прыйшоў ў сталіцу цэзараў — Рым — палятынскі і капітолійскі ўзгоркі, дзе жылі цэзары, сталі зъміншацца, а ватыканскі ўсьцяж расьці. Потым быў час, што ў даўнім цэнтры вечнага гораду, на Капітолию пасьвіліся козы... И сёньня на Форум Ромуnum валяюцца ўпаўшыя калённы, паломаныя архітравы побач з каменными плытаамі бруку «святое дарогі», а ўсё гэта кажа адведвальніку: «Так мінае слава гэтага съвету!»

Якая вялікая супрацьлежнасць між наследствам галілейскага рыбака і наследствам гордах рымскіх імпэратараў!

Таму само напрошаеца пытаныне: чаму-ж гэтак сталася? Ці купал Міхала Анёла на ватыканскім узгорку ня стрэне такая-ж доля, як і «Форум Ромуnum»? Ці ўсё тое багацьце і краса, што сабралася вакол магілы ап. Пятра, не паўстала шляхам наслітства і несправядлівасці, як калішняя зеліч і роскаш цэзараў?

Шмат хто ставіць сабе падобныя пытаныні і многія даюць на іх фальшивыя адказы.

Вага Ватыкану ў тым, што ён ёсьць аседкам бачымай галавы Каталіцкай Царквы. Таму няма сэнсу гаварыць аб Ватыкане, памінаючы папства. У сілу розных абставін і сучаснага ўплыву Ватыкану на Рым, якога фактычна Ватыкан зьяўляецца невялікай часткай, гэтыя два назовы часта атоесамліваюцца. Дзеля гэтага і мы тут, гаворачы аб Ватыкане, будзем мець на ўвесьце ўсё тое, што разумееца пад словам Рым, у яго дачыненых да папства.

Сёньня Ватыкан зьяўляеца бяз сумніву адным з тых пунктаў, на якіх глядаеца ўесь съвет. Ня ўсе аднак глядзяць на яго аднолькава. Група каталікоў, якіх у сівеце ёсьць каля 400 мільёнаў, бачыць у Ватыкане, у асобе папы, заступніка Хры-

ста на зямлі, найвышэйшы аўтарытэт у спрахах веры і этыкі. Яны перакананы, што ў той трагедыі, якую сёньня перажывае ўсё чалавецтва, адзінай зоркай прауды на шляху да выбаўлення ёсьць Сьвешчаны Айцец. Ягоныя слова і навучанье маюць за сабою аўтарытэт Хрыста, Які сказаў каляісі да Пятра: «Ты ёсьць скала і на гэтай скале Я збудую Царкву Маю і вароты пякельныя не перамогуць Яе, і дам табе ключы валадарства нябеснага...» (Мат. XVI, 18-19).

І сапраўды Христовая Царква стаіць на нязвычайнім фундамэнце. Праз цэльня стагодзьдзі білі ў Яе разбушаваныя хвалі, абрушваліся розныя навальніцы, усялякія сілы стараліся парушыць Яе асновы, але Яна стаіць непахіснай. І сёньня з розных бакоў вядуць занятую барацьбу супраць Ватыкану розныя большыя і меншыя сілы. Найбольшую актыўнасць выrozыніваюцца з іх савецкае бязбожжа і масонства. Гэты наступніяе з сабою шмат цярпення, але ён-жа выяўляе, што Каталіцкая Царква стаіць вышэй за ўсе земскія ўстановы, бо пяруны б'юць у найвышэйшыя вяршыні, а тое, што паваленае на зямлю, можа ляжаць спакойна.

Савецкае бязбожжа і Ватыкан.

Адною з галоўных турботаў савецкага бязбожжа ёсьць не дапусціць да створання агульнарэлігійнага фронту, а перадусім да паразумення праваславія і каталіцызму. На ўсякія праявы гэтага паразумення бальшавікі рэагавалі вельмі моцна. 12 сакавіка 1919 г. папа Бэнэдыкт XV выслаў Леніну пратэст супраць прасльедавання праваслаўнага духавенства. Папу паведаміў аб лютых прасльедаваннях праваслаўны архіяп. Сыльвэстар. Бальшавікі з пратэсту Свяцейшага Айца былі вельмі незадаволены і характэрна, што тагачасны камісар Чычэрый выказаў сваё незадаволенне перадусім дзеяля салідарнасці папы з праваслаўным духавенствам.

Хутка пасля гэтата каталіцкі Магілёўскі архіб. Э. Ропп пераслаў лістоўна спачуванье патрыярху Ціхану. На што патрыярх адказаў: «Господ паслаў нам жарстокую пробу; у гэты час брацкая любоў асабліва дарагая і ўсе праваслаўныя былі вельмі ўсьцешаны, даведаўшыся з газетаў, што Рымскі першасвятар узыняў праз пасрэдніцтва кардынала Гаспары, свой голас перад Чычэрыным з прычыны прасльедавання Расейская Царква». Пасля пад націкам бальшавікоў патрыярх Ціхан заявіў у савецкіх газетах, што ён ня будзе мец ніякіх зносінаў з Каталіцкай Царквой і што «згоды з Ватыканам няма і быць ня можа!».

Такое выясьненне Патрыярха было ўмоваю з боку бальшавікоў, за цану якое, яны дараўвалі Патрыярху яго «праступства».

1. Кн. Н. Д. Жевахов, Воспоминания. Т. II. Новый сад, 1928, в. 323.

Бальшавікі ад пачатку захоплення ўлады ў свае рукі, выступіўшы востра супраць праваслаўня, не пакінулі ў спакою і каталікоў, наадварот, яны накінуліся на Каталіцкую Царкву горш, чым на ўсё іншыя, абы гэтым бальшавікі ня толькі прызнаюцца, але нават стараюцца апраўдаць такія паводзіны. «Безбожнік» з дня 3-га красавіка 1923 г. пісаў: «Супраць каталіцкага клерыкалізму вядзецца больш жарстокое змаганье, чымся супраць расейскай Царквы, таму, што каталіцкая арганізацыя машнейшая, чым праваслаўная і таму, што каталіцкая ідэалёгія больш прынараўляеца да агульных умоваў жыцця».

І сапраўды ў адносінах да каталіцтва бальшавікі былі ня толькі прасльядоўцамі, але проста вынішчальнікамі. У савецкай Беларусі і агулам у падсавецкіх краінах на пачатку рэвалюцыі было каля 1.200 каталіцкіх святыняў, усе іх бальшавікі пазачынілі, замяніўшы або ў тэатры, або ў кіна, музэі, склады, ці зусім зруйнавалі. Каталіцкіх святароў нішчылі бязылітасна ўсякімі спосабамі.

Была так-жа спроба стварыць нейкую «каталіцкую антырымскую» Царкву. Айцец Язэп Белагаловы, быўшы прафэсар Каталіцкай Акадэміі ў Пецярбурзе, быў забіты за тое, што не згадзіўся прыняць біскупскую хіратонію, якую сулілі яму бальшавікі з адначасным кіраўніцтвам таго Царквы.

Як правіла ўва ўсіх бальшавіцкіх кнігах, брошурах, газетах і часапісах Ватыкан абкідваеща найгоршым брудам, хлусънёю, найбольш недарэчнымі выдумкамі і нападамі.

Калі Свешчаны Айцец Пій XI паручыў Расею 2-II-1930 г. малітвам вернікаў усяго сьвету, дык бальшавікі гэты выступ папы назвалі крыжовым паходам супраць Расеі, які мае на мэце ўмацаваць на сьвеце фашызм і пад. Тады-ж выдаўцтва «Бязбожнік» выпусціла альбом з карыкатурамі папы.

Пасля другое сусьветнае вайны наступ бальшавікоў на Каталіцкую Царкву аніцуць ня зьменшыўся. Каталіцтва на Беларусі, Украіне, Летуве, Латвії, ў Румыніі, Чэхіі, Славаччыне, Мадзярчыне, Альбаніі, Югаславіі нішчылі ўсякімі спосабамі.

Шмат хлусні і нападаў на Ватыкан знаходзіцца на старонках «Журнала Московской Патрыярхии», які нянявісьць да каталіцызму і выхвальваныне савецкае ўлады лічыць быццам найважнейшымі сваімі «догмамі». Што можа дзівіць беларуса, дык гэта тое, што ў гэтым-же «Журнале» шмат пішацца супраць даўнейшага Вунія на Беларусі; выглядзе быццам жыўцом уграбленая царомі Вунія нават і ў магіле трывожыць шмат каго. Чым-жэ Вунія так страшна для бальшавікоў? Бо з ёю стаіць аўтарытэт Ватыкану.

Адносаў ўсякіх спробаў збліжэння правасла-

вія і каталіцтва бальшавікі асабліва чулыя. У 1929 г. старшыня Саюзу ваючых бязбожнікаў Яраслаўскі (Губэльман) пісаў: «За граніцай зроблена спроба аб'яднаць каталіцкую царкву з праваслаўнай, разумеецца пад кірауніцтвам папы... Нашым заданнем ёсьць, каб не дапусьціць у нас да гэтага аб'яднання... Мы жадаем расчапіць і разъяднаць царкоўныя арганізацыі» 2).

У часапісе «Праваслаўная Русь» 18 сінегня 1948 г. № 24 (428) с. 14 чытаем: «Камуністычна фракцыя чэхаславацкага нацыянальнага фронту дала гэткія дырэктывы ў адносінах да Каталіцкае Царквы: Першое — Ватыкан. Змагацца ўсімі сіламі, каб аслабіць давер і пашану да Ватыкану, асабліва нападаючы ў газетах, кампрамітуючых артыкулах і пад. Другое — адзінства духоўных. Імкніцца разьдзяліць вышэйшае сьвятарства і ніжэйшае, убіць клін паміж біскупамі і сьвятарамі, паміж сьвятармі і вернікамі... У праграме павінна мець мейсца супрацоўніцтва з расейскай Праваслаўнай Царквой, паднесці Прагу да мітрації».

Калі спытаємся, чаму камуністы гэтак заедліся на Ватыкан, дык адказ знайдзем у іхніх-жа кнігах і часапісах.

Якісьці А. Метелев пісаў у адной брашуры супраць Ватыкану: «Сярод усіх цэркваў: праваслаўнае, пратэстанцкае, жыдоўскае, мусульманскае і інш. асаблівай магутнасцю выдзяляеща каталіцкая царква... Ніякая агэнтура ня можа толькі пашкодзіць справе вызвалення народаў, колкі тэтаму перашкаджаюць агенты Ватыкану»... Таму, што «ватыканская армія манаҳаў, сьвятароў, місіянароў і вучняў становіць вельмі культурны элемэнт». Далей Метелев з сумам піша: «Нездарма каталіцкая царква гэтак моцна яшчэ трymаеца на целе народу і адыгрывае ролю паважнае сілы. Народам некаторых краінав давядзеца яшчэ не праз адзін дзесятак гадоў вясыці змагання з гэтай рэакцыйнай сілай» 3).

Успамінаны ўжо Яраслаўскі так-жа прызнаецца, што «найбольш сільнай рэлігійнай арганізацыяй ёсьць каталіцкая на чале з Рымскім Папаю» 4).

Пасыля 2-ое сусьветнае вайны матывы нападаў бальшавікоў супраць каталіцызму асталіся тыя самыя з тою хіба розніцаю, што апошнім часам гэты наступ значна ўзмоцніўся так у самай Рәсей, як і ўсіх падсавецкіх рэспубліках. Адносяна супрацькаталіцкае пропаганды на Беларусі крыйху даведваемся з дакладу О. Артурава, прачытанага 12-VIII-1947 у Менску і выданага поўным асобнаю брашураю. У ёй Артураў съзвярджае, што папства адыграла вялізарную ролю ў

2. «Коммунистическая революция». Июль 1929.
3. З. А. Метелев, Ватикан. Ленинград. 1926, с. 5 і наст.
4. В. И. Ленин, Коммунизм и религия, Москва 1933, с. 407.

гісторыі і што перад Каталіцкаю Царквою злажылі аружжа Наполеон I і Бісмарк. Потым дадае: «Калі 40 паслоў і прадстаўнікоў розных дзяржаваў знаходзіцца цяпер пры папскім двары. Ясна, што гэтыя дыпламаты пасланы да папы не як да ўладара дробнае дзяржавы, а як да духоўнага галавы, найбольш уплывовага спаміж хрысьціянскіх цэркваў» 5). Далей ідуць звычайнія напады.

Агулам варта заўважыць, што за апошнія 7 паваенныя гадоў спаміж савецкіх бязбожных выданняў, першае мейсца займаюць супрацькаталіцкія выданні.

Як калісьці шатан ня мог ня прызнаць велічы Хрыста, гэтак сёньня і савецкія бязбожнікі. Праз заціснутыя зубы і з пенай на вуснах, але мусяць і яны часам сказаць прауду, аднак ня дзеля таго, каб яе прызнаць і ўспрыніць, але каб яшчэ з большаю злосцю накінуща на яе. Гэтак рабіў калісь Чычэрын, Луначарскі, Ярослаўскі, гэтак робяць цяпер Метелев, Артураў, і асабліва вызначаеца Шэйнман 6).

Масонства і Ватыкан.

Савецкія бязбожнікі ў змаганьні супраць Ватыкану маюць паважнага саюзніка ў масонстве, якое ўжо мае за сабою аж чатырохвяковую гісторыю. Яны былі нават у 1925 г. утворылі супольную арганізацыю Міжнародны саюз вольнадуматочых.

Палітыка сучасных бязбожнікаў Савецкага Саюзу нічым ня розніцца ад буржуазна-масонскае. Для прыкладу тут падамо некаторыя сказы з прамоваў і артыкулаў ведамых масонаў.

Аб мэтах масонства даведваемся з вуснаў іхных выдатных прадстаўнікоў: «Масонства павінна выхаваць чалавека, даць яму людзкую годнасць, зрабіць чалавека разумным, кахающим толькі людзкое, чалавека, які быў-бы сам для сябе Богам, царом і папаю» 7).

«Мы, масоны, павінны імкніцца да поўнага разьбіцца каталіцтва» 8).

«Усе масоны ўсяго съвету вядуць супольнае змаганне з супольным ворагам... Гэты вораг — папства» 9).

«За выняткам аднаго папы, масонства ня бачыць ні ў кім свайго ворага» 10).

5. О. А. Артуров, Ватикан и его политика, Москва 1947, с. 5.
6. М. М. Шейнман, Ватикан между двумя мировыми войнами, Москва 1948; Идеология и политика Ватикана на службе империализма, Москва 1950; Ватикан во второй мировой войне, Москва 1951 і інш.
7. Rivista della Massoneria Ital., XIX, s. 90.
8. Bulletin du Grand Orient de France, Sept. 1895, s. 168.
9. Congres International de Genève, 1903, s. 35.
10. Congres International de Bruxelles, 1904, s. 43.

«Ватыкан — вось вораг, другога няма» 11).

«Трэба ня толькі адкідаць папізм, яго трэба выкараніць і затапіць у гразъ» 12).

«Сапраўдны масон той, хто адчувае вечную нязгоду і глыбокую агіду да Ватыкану. Дзень зьнішчэння догмату папскага непамыльнасьці.. будзе вялікім съятам» 13).

Вымоўная так-жа карэспандэнцыя старшыні італійскіх масонаў, брата Леммі, з амэрыканцам Альбертам Пайк, ведамым кіраўніком міжнароднага масонства.

«Памагайце нам, — пісаў Леммі, — змагацца з Ватыканам; дзякуючы вашаму найвышэйшаму аўтарытэту ўсе лёжы Эўропы і Амэрыкі далучачца да нас». Пайк адказвае: «Вялікая магутнасьць Ватыкану..., але масонства здолее затрымаць гэтую сілу, падкапаць яе фундамэнты; Папства прыпісвае сабе Боскія паўнамоцтвы; яно апіраецца на выдуманным аўтарытэце таго подлага апостала (св. Пятра), аб каторым Павал гаварыў заўсёды з пагорджаньнем» 14).

Іншы масон цвердзіць: «Ёсьць канечнай рэччу раскаталічыць съвет. Мы павінны дзеіць толькі супраць Рыму» 15).

«Пакуль мы не адарвалі народы ад Рыму, мы нічога не зрабілі» 16).

Вось жменя сказаў, якія выясняюць настроі палітыкі масонаў у адносінах да Ватыкану.

A што мы на гэта?

Перадусім трэба сабе ясна ўсведаміць, што значэньне Ватыкану ня ў тым, што там месціцца цэнтр нейкае магутнае дачаснае арганізацыі, але ў тым, што там ёсьць цэнтр земскае часткі Царквы. Каталіцкая Царква ня ёсьць людзкое будовы, Яна мае Боскі пачатак. Хрыстос сказаў да апостала Пятра: «Ты ёсьць скала і на гэтай скале Я збудую Царкву Маю, і пякельныя вароты не пе-рамогуць Яе». Калі-б Царква ня была Боскаю, а толькі людзкою, варожыя хвалі даўно змылі-б Яе з паверхні зямлі. Але як пекла бясьсільнае супраць Хрыста, таксама яно бясьсільнае супраць Христовае Царквы, а Яна там, дзе ап. Пятро і дзе ягоныя намеснікі.

Чаму камунізм і масоны гэтак злосна накідаўніца на Ватыкан? Бо там месціцца аседак Христовае Царквы. Якая ня знае ўгоды са злом, фальшам і хлусынёю. Царква змагаецца за съвятыя права людзкое асобы, Яна змагаецца за права работніка распараджаща сваім заработкаў і ня быць

11. Journal de la Maçonnnerie Franc., 1885, s. 740.

12. P. Rosen, L'ennemie sociale, s. 193.

13. Rivista della Massoneria Ital., XI, s. 146; XII, s. 248.

14. Bull. off. du Cons. Super. de Charleston, IX, s. 66; VIII, s. 174.

Босфоровъ, Масонство, Папство, Православіе, Царыгородъ 1923, с. 8-9.

15. P. Moniquet, La France en peril, s. 70.

16. Convent du Grand Orient, 1902, s. 370.

у прыгоннай залежнасці ці то ад дзяржавы, ці ад нейкага трэсту, ці ад багача-капіталіста; змагаецца за права бацькоў узгадоўваць сваіх дзетак і аддаваць іх ў такія школы, дзе цэніцца рэлігія і шануецца мараль; змагаецца за сапраўдную свабоду чалавека.

Ня раз можна пацүць гутарку аб палітыцы Ватыкану. Ці агулам нешта такое існуе? Уласціва дзейнасць Ватыкану вельмі адменная ад тae дзяржаўнае дзейнасці, якую ў штодзеннym жыцці называем палітыкаю, бо ватыканская палітыка, гэта палітыка «Ойча наш» і палітыка «Ідзене навучайце ўсе народы». Палітыкай у значэньні такога, ці іншага кіраванья дзяржаваю, паколькі яно астаетца ў рамах чеснасці, Ватыкан бязумоўна цікавіцца, але пакідае ёй вольную руку. Аднак Ватыкан будзе заўсёды супрацьдзейнічаць такай палітыцы, якая звязвае права чалавека ды права і абавязкі Царквы навучаць людзей Божага закону, наладжваць жыццё згодна з навукой Хрыста.

У нацыянальных справах папства стаіць панацід імі, таму яно ня ёсьць супраць якоеколечы нацыі. Калі Царква асудзіла масонаў, націзм і камунізм, дык асудзіла не якісці народ, але фальшивыя навукі, што забіваюць духовае, а вельмі часта і дачаснае жыццё чалавека.

Дзеля гэтага жадаць ад Ватыкану, каб ён рабіў чыюсьці нацыянальную палітыку, ёсьць супярэчным з асноўнымі прынцыпамі каталіцызму, — яго паусюднасці (каталіцкі ў тлумачэнні на беларускую мову азначае паусюдны). У гэтых адносінах ужо ня раз здараліся сапраўды дзівосныя гісторыі: калі перад першай сусветнаю вайною нямецкая нацыянальная прэса закідала Ватыкану варожасць да Нямеччыны і франкафільства, дык адначасна французская прэса наадварот знаходзіла прычыны рабіць Ватыкану закіды германафільства. Дзеля гэтага і тыя з беларускіх дзяячоў, якія жадалі-б, каб Ватыкан рабіў беларускую нацыянальную палітыку і толькі, выдаюць аб сабе ня зусім пахвальнае съведчанье. Ёсьць і такія, якія жадалі-б, каб Ватыкан увесці свой скарб аддаў для беларускага спрады і каб абрушыўся на нашых суседзяў. Тоё, што некалькі беларускіх каталіцкіх съвтароў ціха і ахвярна аддае ўвесці свой час і ўсе свае здольнасці для раскінутых па чужыне беларусаў бяз розніцы рэлігіі, каб толькі ім дапамагчы і маральна і нават паводля змогі матэрыяльна — гэта іх не здавальняе.

Тут ёсьць асноўнае непаразуменіе.

Каталіцкая Царква ня ёсьць супраць здаравага і чеснага нацыяналізму. Для Ватыкану аднолькава дараці ўсе народы, бо за ўсіх Хрыстос праціў сваю крую на крыжы. Дык, любячы баскаў, Ватыкан ня будзе кідаць каменем у гішпанцаў; любячы славакаў, не пакіне чэхакаў і мадзяраў;

любячы беларусаў, ён ня можа ня дбаць аб расейцах і паліях. Ватыкан сваім уплывам стараеца лагодзіць усялякія шавінізмы, але каб яны, вытвараныя вякамі, зьніклі ў адэін, ці два дні, па газаду папы, гэткае рэцепты на людзкія слабасці Ватыкан ня мае.

У адносінах да кожнага народу Ватыкан робіць усёмагчымае, каб прычыніца да агульнага разьвіцця і калі на гэтым шляху сустракае перашкоды, дык не баіцца заніць супраць іх адпаведную паставу. Перад 2-ю сусветнай вайною польскі міністар замежных справаў, прасіў аб спэцыяльную аудыенцыю ў папы Пія XI. Папа, ведаючы нядобрае прыватнае жыццё міністра, ня прыняў яго. Ганаровыя паліякі былі эашумелі, як восы ў гняздзе, аднак папа астаўся пры сваім.

Той самы Пій XI, калі пабачыў руйнацкі ўпłyў

націзму, выдаў шырокаведамую энцыкліку «Mił brennender Sorge», дзе адважна выявіў перад усім съветам фальш і ганьбу нямецкага расізму і шавінізму.

Палітыка Ватыкану да ўсіх народаў асноўваецца на прынцыпах навукі Хрыста. Калі-б хто з беларусаў разумеў яе інакш і уважаў за абыякавую для нашага нацыянальнага жыцця, ші нават варожую, дык гэтым самым сам рабіў-бы шкодную нацыянальную дзейнасць для народу. З гэтага гледзішча можна памінуць наўгяды напады і хлускі розных дамарос্লых «палітыкаў» з-пад знaku розных «Патрыётаў», але з сумам прыходзіцца съцвердзіць, што гістэрычныя выступы «Сілы веры», як і артыкул «Абое рабое» (гл. «Летапіс» Нр. 6) карыснымі для беларускага справы ня былі.

а. Ч. Сіповіч.

ВЫМОУНЫ ДАКУМАНТ

Польскі часапіс «Культура» Нр. 6 (56) з чэрвеня 1952 г. іспублікаваў выняткі з памятнікаў доўгагадовага польскага падсакратара стану пана міністра Яна Шэмбэка. Між гэтымі памятнікамі ёсьць асабліва вартасны для нас адзін, які адносіцца да рэлігійнага пытання на абшарах заходняе Беларусі і зах. Украіны. Падаём яго ніжэй у даслоўным перакладзе бяз ніякіх камэнтароў, бо ён і сам аж занадта ясна і вымоўна съведчыць аб адносінах калішняга польскага ўраду да каталіцызму бізантыйска-славянскага абраду на беларускіх і украінскіх землях. Адначасна зазначаем, што гэты дакумант можа быць адказам усім тым, хто сълепа йдучы за расейскай прапагандай, паўтарае, як папугай, што быццам Польшча падтрымоўвала Унію.

У імя аб'ектыўнасці лічым неабходным элеменцом, што гэта ня першы падобны выступ на старонках «Культуры». Ужо ў Н. 7-8 (45-46) 1951 на с. 204 пан Ян Токарскі пісаў аб «нянавісці польскіх шавіністу, выхаваных перадусім на выпараваннях расейскага нянавісці да ўсходніх формаў хрысціянства». Той-жя Токарскі ў Н. 5 (55) «Культуры», у артыкуле: «Што нас дзеліць?» мае адвару прызнацца да шматлікіх «памылак даўнае Польшчы ѿдносна Уніі на украінскіх і беларускіх землях». Між іншымі ён даслоўна кажа: «Зараэ-жа паслья Берасьця паліякі, разам са сваімі біскupамі, рабілі ўсё, што маглі, каб падрэзаць жыцьцё Уніі» (стр. 122).

РАЗМОВА ПАДСАКРАТАРА СТАНУ МІН. ЯНА ШЭМБЭКА З АПОСТАЛЬСКІМ НУНЦЫЕМ КОРТЭЗІ ДНЯ 27-X-1938 г.

«Я даручуў яму (Апостальскаму Нунцыю. Увага рэдакц.) нататку (разам з картаю) адносна справы падзелу Львоўскага архідыцецзі ды ўтварэння дыцецзі з асадкам у Станіслававе. Пры гэтым я падаў Нунцыю цэлы рад дадатковых выясненінняў. Ён прыняў нататку бяз ніякіх спэцыяльных увагаў.

Наступна я яму заявіў, што хачу навязаць гутарку да нашае прыватнае папярэдняе размовы адносна да ўтварэння дыцецзі бізантыйска-славянскага абраду ў Коўлі. Ужо з мае папярэдняе рэакцыі адносна яго пратазіці ён мог зразумець, што я адношуся да такога праекту нэгатыўна. Нунцый адказаў кіком галавы. Хочучы ѿднак спраўдзіць мае пагляды, я перадумай гэтую справу і хачу сёнь-

ня пераказаць яму ў чыста прыватнай форме наступнае: Я дайшоў да пераканання, што ўтварэнне такога дыцецзі (бізант.-слав. абраду) зусім немагчыма, ды нікто ў Польшчы гэтага ня прыме і ніякі польскі ўрад не перайшоў-бы праз падобныя цяжкасці. Да таго стаўленыне гэтае справы ня можа абліягчыць судносінаў між урадам і Ватыканам.

Нунцый выразна вельмі незадаволены гэтым асьведчаннем, адказаў, што падобныя аргументы чуў ужо з вуснаў д-ра Баркоўскага (тагачаснага старшыні адзьвізу веравызнанняў у Міністэрстве Асьветы і Веравызнанняў). Міма гэтага аднак мусіць съцвердзіць, што рэлігійныя адносіны, якія пануюць на ўсходніх краесах трэба прызнаць за немагчымыя, дзеля чаго зьяўляецца неабходнасць урэгуляваць ситуацыю. **На абшарах ўсходніх краесаў пануе стан рэлігійнага прасылдан-**

ныня. З боку ўлады робіцца усё для лацінскага абраду і праваславія, а бізантыйска-славянскі абрарад прасъледуецца. (Падкрэсленъне наша. Рэдакцыя). Нунцый прывёў мне факты, якія здарыліся ў Грубешове ў капліцы манашак біз.-слав. абрараду. Паводля слоў Нунцыя майсцоvae староства застасавала адносна тых манашах нязвычайна вострыя рэпрэсіі. Так-жа систэму найбольшых прыдзірак гарнуеца адносна айпа капуцына галіндца, якія даяжджае на выклады ў Пінскую сэмінарю. Нунцый падчыркнуў, што такіх фактaў могбы мне сказаць шмат.

Я адказаў, што з паасобных фактaў ня можна рабіць агульных выснaўкаў. На гранічных абшарах стасуюца пэўныя спэцыяльныя распаряджэнні і нельга вымагаць, каб ідносна Царквы рабіліся нейкія выняткі. На гэтае Нунцый адказаў, што на абшарах, аб каторых гаворыць, маюца дачыненьні з систэмамо зынішчанья бізант-

слав. абраду і што аб сітуацыі на тым абшары ён пайнфармаваны вельмі добра. «Нунцый размаўляючи з урадам ёсьць дакладна ўдакумэнтаваны».

На маё цьверджанье, што біз.-слав. абраду нельга ўважаць за пазытыўнае зъявішча, Нунцый зазначыў, што яго дзіве падобнае становішча адносна абраду, які ёсьць складаваю часткаю каталіцкага съвету.

Я заявіў, што паколькі размаўляем зусім прыватна, дык магу яму сказаць, што паводля майго чыста асабістага пагляду, Унія была няшчасьцем для Польшчы».

Той-жа пан Шэмбэк у тым-же Нр. «Культуры» на стр. 65 падае, што праф. Ст. Грабскі ў размове з ім дні 27-X-1938, гаворачы аб рэлігійных справах, «выступіў вельмі гвалтоўна супраць біз.-слав. абраду».

Людзі з чыстым сумленнем

Ціха і працавіта жылі Даніла з Аленай, нічым на вонкях ня выроўніваючыся ад сваіх аднавіскоўцаў, і вёска іх Міляцені нічым ня выроўнівалася ад суседніх шэрых вёсак. Разам з усімі Даніла араў поле, разам сенаваў, разам жаў, разам у лес ездзіў. Толькі гора сваё Даніла з Аленай цярпелі няпрыметна для іншых. Суседзі і нават родныя часта ня ведалі, што ў Данілы авечка мінулася, ці сьвіня за варону замуж вышла, або якое іншае ліха прылучылася.

Калі здаралася, што Данілу нехта моцна пакрыўдзіў, дык ён у першым гнёве плянаваў помсту, але тады Алену ўмела неяк палагодзіць няпрыемнае здарэннёне бяз помсты і ў данілавій хачце зноў запаноўваў супакой, якія неяк добра гарманізаваў з гоманам даволі вялікае данілавае сям'і.

Бяда няраз заглядала да Данілы ў хату, але тады Алену заўсёды патрапіла знайсці раду нейкім, хіба ёй адной ведамым способам. Нават у неўраджайны год данілавы дзеци не галадавалі. Праўда сама Алены тады вяглядала вельмі блага, так што нават аднойчы Даніла яе дакараў, што сябе зусім не глядзіць, але яна съмехам запраўдалася:

— Нічога, Данілка, ня бойся, я з голаду не памру, бо-ж ведаеш сам, што гаспадыню, калі з голаду ўмірае, пад печчу хаваюць, а я хачу, каб мяне пахавалі, як усіх людзей на магільніку.

Затое Даніла з Аленай тым выроўніваліся ад іншых, што чула ўспрымалі няшчасьці іншых. Прадаў раз Даніла цельную цялуху ў суседнюю вёску, але там здарылася няшчасьць, на цяленьні яна зайшлася. Дачулася аўт гэтым Алены, ведама

кабета мае заўсёды больш вострыя вуши, і прышоўшы да моў, кажа Данілу:

— Чуў, нашая цялуха не пайшла рукою.

— Кепска, адказаў спакойна Даніла, — той гаспадар і так, відаць, быў бедны, а тут яму яшчэ гэткае няшчасьце прылучылася.

Рада ў раду і пастанавілі бяду падзяліць папалам.

Калі Даніла прышоў у нядзелью папалудні ў хату тацярпейшага і палажыў яму на стол палаўніцу цаны цялухі, дык той ледва вачом сваім верыў, нават пробаваў апраўдацца, але Даніла перапыніў яго:

— Вазьмі, браце, хоць палаўніцу цаны, бо каб ты яе ня купіў, дык-бы я меў тое саме няшчасьце, але сталася так, што бяда спаткала цябе, дык падзелім яе папалам каб удваём было лягчэй нясьці.

І ў бедную хату на хвіліну завітала шчырая радасць.

А іншым разам дык Алены выявіла яшчэ больш сваё спагадлівае сэрца. Была ў ваколіцы Міляцені нейкія старчыха: часам яна жабравала, часам працавала, але толькі ў той прычы ня было ніякага, бо ў яе, як кажуць, не ставала клёпкі ў галаве. І вось на схіле гадоў, калі старчыха ўжо ня мела сілы глядзець за сабою і нават хадзіць, ніхто яе не хацеў прыняць нават на нач, так шмат бруду було на ёй. Толькі Алены адважылася прыняць небараку і даглядала яе іаж да съмерці.

Успрымаў жыццё Даніла неяк вельмі асабліва. Гаварыў ён мала і заўсёды зраўнаважаным голосам. Мне асабліва памятны тыя дні, калі ён часам заходзіў да нас па нейкай справе, бо тады ў хату быццам з сабою прыносіў нейкі асаблівы

святочны настрой. Той дзень для меня чамусьці выдаваўся асабліва прыемным. А калі мне самому здаралася зайсьці ў данілаву хату, дык я йшоў туды, як у найбольшыя госьці.

Потым я заўважыў, што амаль усе аднавяскоўцы міляценцы да Данілы адносіліся з вялікаю пашанаю.

Міналі гады і Даніла з Аленаю зусім састарэліся. Аднаго дня рана Алена не змагла ўстаць з ложка. Была на палі гарачая пара — сама канчалі сеяць. Сын не зважаючи на нічога, адразу зьбіраўся ехатць па лекара ў мястэчка, але Алена яго супакоіла:

— Едзь, сынку, лепей на поле, а вечарам відаць будзе, ші гэта па-праўдзе нейкая хвароба, ці так сабе немач.

Вечерам Алена пробавала падняцца з ложка, хоць ёй анічуть лепш ня было. На заўтра з кіем у руках і можа дваццаць раз адпачываючы, яна прыйшла ў царкву выспаведацца. А на трэці дзень вечарам, як людзі началі вяртасца з поля, Алена папрасіла найстарэйшага сына, каб хуценька пасклікаў усіх яе родных. За некалькі хвілін ля ложка хворае назьбіралася вялікая грамада аленінае радні.

— Ці-ж усе прыйшлі? — спыталася ціхім голасам хворая.

— Толькі Зосі няма, яна яшчэ не падхадзілася, — адказаў сын.

Зося была найстарэйшая аленіна дочка, што ўсяго некалькі месяцаў таму аўдавела.

— А-а, бедная Зоська... дык і вы йдзецце падхадзецеся, ды борзыдзенька прыходзьце да мяне, і але ўсе... і ня баўцесь...

На нейкі час хата зноў апусьцела, толькі ўнукі ціха перашэпталіся між сабою, узіраючыся на бабульку.

Як толькі начало сутанець, хата зноў напоўнілася людзьмі. Алена казала нявестцы запаліць грамнічную съвечку і, паставіўшы яе каля ложка, азвалася ціхім перарываным голасам:

— Мае дзеткі і ўнукі, аджыла я ўжо свой век, адтаптала я ўжо сваю дарогу, а цяпер пайду ад вас. Калі я како чым угнявіла, ці скрыўдзіла, дык прашу, даруйце мне... а калі мяне хто скрыўдзіў, дык і я дарую, хай толькі Бог міласэрны вам і мне даруе ўсё, чым я супраць Яго зграшыла... Не магу я ўжо больш і гаварыць, дык разъвітаемся апошні раз аж да часу, пакуль, Бог дасьць, сустрэнемся ў небе...

І началося разъвітанье... Кожнаму на памятку яна яшчэ казала некалькі слоў і кожны са съязамі цалаваў яе рукі. З боку выглядала гэта на разъвітанье перад вялікім падарожжам.

Даніла таго дня паважна недамагаў, седзячы на печы ён спакойна глядзеў на разъвітанье і, каб крыху сцішыць сълёзы прысутных, казаў да Алены:

— Куды-ж ты выбіраешся адна без мяне, дзе-ж цябе адну прымушь? і як-жа ты мяне тут пакінеш?

— Дык чаго-ж сядзіш, жылі разам, дык і хадзім туды разам, вось зьбірайся ды пойдзэм... лягчэй ісьці будзе. — Пры гэтым Алена лёгка усыміхнулася, а за ёю і ўсе прысутныя усыміхліся праз сълёзы.

Тут адчыніліся дзвіверы і ў хату ўвайшла суседка. Алена глянула на яе і зусім слабым голасам зъвярнулася да яе:

— Добра, што ты прышла, але ўжо нямае калі і разъвітацца... дайце мне съвечку...

Дрыжачаю рукою Зося падала маці съвечку. Алена слабеючы рукою пабожна перахрысьцілася і прашаптаўшы «Аман», заплюшчыла вочы на векі. Съвечка выпала з рукі і згасла.

Гэта была такая спакойная съмерць, што прысутны доўга ўглядзіся ў ablіччу пакойніцы, не адважваючыся, ані рухацца, ані гаварыць, ані голасна плакаць, быццам баючыся парушыць яе вечны спакойны сон.

Некалькі месяцаў пасля зьбіраўся ў туую-ж дарогу і Даніла, але ён казаў, што лепш адбыць свае зборы «без цэрэмоніі». Нікому нічога ня кажучы, ён адбыў сваю споведзь і магчыма нават яго съмерці і не заўважылі-б, бо апошнім месяцам ён недамагаў вельмі часта, але аднойчы вечарам, калі ўнукі яму не давалі супакою, дамагаючыся казак, ён іх адаслаў ад сябе:

— Мае, вы любяя, дайце-ж мне хоць спакойна памерці.

Сын прыбег пытца, ў чым справа.

— Справа ў тым, што падай-ты мене грамніцу...

Хатнія раптам затрывожыліся, кінуліся да ложка, але праз некалькі хвілінай Даніла спакойна засніў на векі.

А на хайтурах суседзі адназгодна паўтаралі:

— Праўду кажуць старыя людзі: Якое жыцьцё, такая і съмерць. З чыстым сумленнем абое яны нават і перад съмерцю маглі усыміхатацца і спакойна пайшли перад ablічча Усявышняга.

А. Жменя.

ДРУГІ ТЫДЗЕНЬ СТУДЫЯЎ Б.А.К.А. „РУНЬ“

У нядзелю 20-па ліпеня ў доме айцоў Марыянаў пры Беларускай Каталіцкай Mісіі ў Лёндане, распачаўся Тыдзень Студыяў Беларускага Каталіцкага Аб'еднання «Рунь» на тэму «Хрыстос —

Даропа, Праўда ў Жыцьцё». Працы Тыдня трывалі да 27 ліпеня з удзелам сяброў з Англіі, Бэльгіі, Гішпаніі і Францыі.

Распачаўся Тыдзень урачыстаю Службаю Бо-

Група ўдзельнікаў другога Тыдня Студыя.

жаю, адпраўленаю а. Л. Гарошкам у саслужэніні а. Ч. Сіповіча. Пасьля абеду старшыня «Руні» Ал. Надсон афіцыяльна адкрыў Тыдзень і прывітаў усіх прысутных, пасьля чаго ў капліцы памаліўшыся да Св. Духа адбылося багаслаўленыне сьв. Дарамі.

У панядзелак распачаўся нармальны працоўны дзень Тыдня паводле ўстаноўленага парадку, на які складаліся: супольныя ранешнія малітвы, потым Служба Божая або ўсходняга, або лацінскага абраду, чаргуючыся штодня. Наступна пасьля сънеданья ад гадз. 9,30 распачыналіся даклады і дыскусіі, перарываны абедам. Папалудні або прадаўжаліся даклады, або ладзіліся іншыя заняцці. Працоўны дзень канчаліся супольнымі вячэрнімі малітвамі а гадз. 9.

Важнае мейсца ў праграме Тыдня займала малітва; гэта зусім зразумела, бо-ж малітва зьяўляецца інтymнай размовай з Богам і ў гэтай размове чалавек найлепш пазнае Бога, а ўмеру пазнанья расьце любоў чалавека да Стварыцеля. Цэнтральным пунктам кожнага дня была сьв. Літургія, у часе якое большасць ўдзельнікаў прыступала да сьв. Прычастыя. А ў пятніцу 25 ліпеня былі праведзены цэлазменныя рэкалекшы. Незалежна ад гэтага кожны ўдзельнік меў нагоду да прыватнае малітвы — капліца а.а. Марыянаў была адчынена ўвесе дзень.

Пасьля малітваў найважнейшым пунктам праграмы Тыдня былі самыя студыі, на якія злажліся наступныя даклады: а. Л. Гарошка — «Месіяністычныя прароцтвы Старога Запавету і іх выпавененне ў асобе Хрыста», і «Св. Тайны — сродкі да збаўленыня, устаноўленыя Хрыстом»; а. Ч. Сіповіч — «Жыцьцё Хрыста — хранялігічны нарыс» і «Хрыстос — Бог і чалавек»; а. Ф. Чарняускі — Св. Эўхарыстыя»; Ал. Надсон — «Нагорнае казанье»; Я. Сурвіла — «Сацыяльнае питанье ў съвятыне навукі Хрыста»; М. Наумовіч — «Хрыстос у мастацтве»; В. Рамук — «Актульнасць Хрыста і Хрыстовае навукі»; Я. Са-

доўскі — «Цярпеньне ў съвятыне навукі і прыкладу Хрыста»; Д. Анісько — «Найважнейшыя прыказаныні — любоў Бога і бліжняга»; Ч. Кукель — «Хрыстос і Яго Царква». Акрамя гэтага а. Сіповіч і а. Гарошка зрабілі супольна даклад на тэму: «Беларуская съвятыя», а а. Чарняускі меў 3 кароткія казаныні аб Хрысьце. Асобна трэба ўспомніць аб вельмі глыбокім дакладзе гасця а. Крэўзы на тэму: «Хрыстос між Захадам і Усходам». Думкі, закранутыя ў дакладах далей распрацоўваліся і папаўняліся ў рачовых дыскусіях. Маленькая бібліятэчка ў съвятыні служыла патрэбам тых, якія прывітна хацелі папоўніць сваю веду на тэмы дакладаў.

Належнае мейсца было так-же адведзена ад-пачынку, бо-ж большасць ўдзельнікаў складалі студэнты, якія прыехалі сюды беспасрэдна пасля экзамінаў. Дом а.а. Марыянаў з прасторным садам, зеленіню, блізінёю поля быў для гэтага ідеальным мейсцам. З гэтых выгодаў карысталі і ўдзельніцы жанчыны, якія жылі ў недалёкім доме Ал. Мэдыцкай. Не дадатак і пагода спрыяла праз увесе Тыдзень. Найбольш папулярнай формай адпачынку была адбіванска, ладзіліся прагулкі ў поле, а заядлія плыvakі мелі недалёка плавальны басейн, а хто ня меў спартовых амбіцыяў, мог прыемна правесці час у съвятыні між кніжкаў і часапісаў.

У сераду 23 ліпеня была зарганізавана экспкурсія для агляданыня Лёндану. Адведаўшы старажытны Лёнданскі замак, мейсца жыхарства першых англійскіх каралёў, заменены потым у турму, і аглянуўшы слáўныя будынкі і памятнікі цэнтра Лёндану, далей, аглядалі Лёндан «зьверху», ездзячы на павярховых аўтобусах. У нядзелью 27-VII частка ўдзельнікаў паехала ў Беларускі Дом, дзе мелі нагоду пазнаёміцца з Лёнданскімі беларусамі і быць прысутнымі на гадавой сходцы Лёнданскага аддзяленія ЗБВБ. Другая частка паехала на спартовы пляц Уэмблы, дзе ў прысутнасці кардынала Гріффіна, трох біскупаў і звыш 80.000 вернікаў адбываўся мітынг круцыяты сямейнае малітвы.

Скончыўшы сваю працу студыяў, у панядзелак ўдзельнікі адведалі Оксфорд — старажытны англійскі універсітэцкі горад з ягонымі ставутымі каледжамі.

Для агульнае плённае працы Тыдня і да жыццёцярадаснага настрою у вялікай меры прычынілася гаспадыня Аўсей, якая даглядала ўсіх, як добрая маці, заслугоўваючы на агульную ўдзячнасць.

У часе Тыдня была выслана тэлеграма Свяцейшаму Айцу Пию XII наступнага зъвесту: «Сябры Беларускага Акадэмічнага Каталіцкага Аб'еднанія «Руні», сабраўшыся на Тыдзень Студыяў і агульны Зьезд ў Лёндане, шлюць Вашай Святыні свае прывітаныні і запэўненыні сыноўскаге

адданасьці і просяць Вашага бацькаўскага багаславенства». У адказ на гэта атрымана тэлеграма, падпісаная сакратаром Свяцейшага Айца Монс. Монтні:

«Свяцейшы Айцец цёпла ўспрымае слова сыноўскае адданасьці Беларускага Акадэмічнага Каталіцкага Аб'еднання «Рунь» з нагоды Тыдня Студыяў і агульнага зъезду і ад усяго сэрца перасылае ўправе і сябром Аб'еднання сваё бацькаўскae і апостальскae багаславенства».

Тыдзень Студыяў «Руні» ў Лёндане — дугі з

чаргі (першы адбыўся ў мінулым годзе ў Шэвэтоне ў Бэльгіі) прайшоў з поўным посыпехам, узбагаціў удзельнікаў духова і ўмыслова, пакідаючы ўсіх незацертае ўражэнне.

Перад разъездам ўсе ўдзельнікі Тыдня выка-
зали гарачае жаданье спаткацца зноў у наступ-
ным годзе на чарговым Тыдні Студыяў. БАКА
«Рунь» плянуе ў tym наступным Тыдні заняцца
тэмаю: «Хрысьціянскі элемент у беларускай куль-
туры». Да складнай даты і месцы Тыдня будуть
азначаны пазней.

А. Надсон.

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

УНАРМАВАНЬНЕ ДУШПАСТЫРСТВА ДЛЯ ЭМІГРАЦІИ.

Сёлета на пачатку жніўня Свяцейшы Айцец Пій XII выдаў канстытуцыйны ліст «Exsul Familia» у якім падающа нормы арганізацыі душпастырства ўцекачоў і эміграцыі. На пачатку падаеца кароткі агляд гісторыі такога душпастырства ў мінулым, бо ведама, што ўжо Лятэрэнскі Сабор 1215 г. устанаўляў, што біскупы забавя-
зы падбаць, каб у іхных дыяцэзіях вернікі ад-
меннае мовы і абрадаў мелі свайго асобнага душ-
пастыра. У другой часыці ліста падающа нормы,
сабраныя ў 6 разьдзялаў, якія: дакладна азнача-
юць кампетэнцыі рымскіх Кангрэгацыяў адносна
душпастырства эмігрантаў, прадбачваюць уста-
наўленыя ў Кангрэгацыях найвышэйшае рады і
міжнароднага сакратарыяту апостальства, азнача-
юць абязвязкі эміграцыйных місіяроў, і ўканцы
падаюць падрабязныя нормы апекі, для эміграцыі.

ЛІСТ СВЯЦЕЙШАГА АЙЦА ПІЯ XII ДА РАСЕЙСКАГА НАРОДУ.

У дзень святых славянскіх апосталаў Кірыла і Мяфода 7-VII папа Пій XII звярнуўся да расей-
скага народу з лістом, «Sacro vergente anno»,
затытулаваным: «да ўсіх народаў Pacei», у якім,
пераказаўшы коротка важнейшыя маменты ў ад-
носінах Апостальскага Пасаду да Pacei, затры-
моўваеца даўжэй над звязвішчам пабожнае па-
шаны расейскага народу да Прачыстае Дзевы
Мары і заахвочвае да шчырае малітвы да Яе
асабліва цяпер, каб вымаліць хутчэйшае зынкненне
у Pacei бязбожжа і прысьпешання троумфу
хрысьціянскага справядлівасці і сапраўднае сва-
ды. Уканцы Свяцейшы Айцец пасвячае расейскі
народ непарочнаму Сэрцу Дзевы Мары.

ПАСТАНОВА ў СПРАВЕ РЭЛІГІЙНАГА МАСТАЦТВА.

Кангрэгацыя Святога Ураду дні 20 ліпеня
выдала інструкцыю для ўсіх місіяцовых ардына-

ры ў датычна рэлігійнага мастацтва. Гэтая ін-
струкцыя забавязвае ўсіх адказных за рэлігійнае
мастацтва, уважна сачыць за тым, каб так самыя
святыні, як рэлігійныя абрэзы і статуі служылі
ўздыму пабожнасці, былі мейсцамі малітвы і
ўслаўлення Бога, каб там ня было нічога такога,
што магло-б прафанаваць святое мейсца, або
глуміца над рэлігійнымі пачуваннямі.

КАНГРЭГАЦІЯ СВ. УРАДУ І МІСТЫЧНЫЯ ЗЬЯВЫ.

У Італіі ад дзяўчыны шырока разышлася слава аб а. Пію капуцыне, які ад 1918 г. мае стыгмы (раны) на руках, нагах і правым баку. Маленькі капуцынскі манастыр Ласкавае Дзевы Мары ў вёсцы с. Івана Ротондо каля Фожжі, дзе жыве а. Пій, стаўся мейсцам паломніцтва сусветнае славы, а самая асона ю. Пія сталася предметам шматлікіх книжак містычнага зъместу. Некаторыя з аўтараў тых книжак, памінаючы духоўную цэнзуру, загналіся так далёка ў сваім фантазёрстве, што началі ў містычных зъявах шукаць сэнсацыяў. Дзеля гэтага Кангрэгацыя Св. Ураду іхныя творы ўмасціла ў сьпісак забароненых книгаў.

КРУЦЫЯТА СЯМЕЙНАЯ МАЛІТВЫ.

З ініцыятывы шырокаведамага ў лёнданскіх
рэлігійных кругох а. Патрыка Пэйтона дня 27 лі-
пеня на найбольшым Лёнданскім стадыёне Уэмблі
адбылася нязвычайнай маніфэстациі, пры-
сьвечаная сямейнай малітве. Як стадыён стады-
ёнам дык яшчэ ніколі на ім чагосьці падобнага
ня дзеялася. Усе 15 тайніцаў ружанца-чотак бы-
лі прадстаўлены на іарэнэ жывы і з вялікам мас-
тацтвам. Самая систэма паказу напамінала пасый-
най прадстаўленыні ў Обэрзіммэргаў і рабіла на
присутніх нявымоўна глыбокое ўражэнне, так
што некаторыя тайніцы, як бічаваныне і ўкрыва-
ньне Хрыста, нават найбольш паўстрыманых ан-
гельцаў бралі за жывое. Акцёрамі былі сябры
розных лёнданскіх драматычных згуртаванняў і
вучні каталіцкіх каледжаў. Пасля прадстаўлення

прамаўлялі ведамыя англійскія асабістасці, між імі Яго Эм. кардынал Грыфін і а. Пэйтон. Маніфэстаныя абдылася пад клічом: «Сям'я, якая разам моліцца — астаецца разам». Присутных было больш 80.000 глядачоў.

39-ы ТЫДЗЕНЬ САЦЫЯЛЬНЫХ СТУДЫЯЎ У ФРАНЦЫІ.

У Діжоне між 22-27 ліпеня адбыўся 39-ы каталіцкі Тыдзень Сацыяльных студыяў, прысьвячены пякучай прыблізме «Багацьце і бяднота». Фаховыя даклады асьветлівалі ўсебакова закранутую тэму з эканамічнага і рэлігійнага гледзішча і знашлі шырокое рэха на старонках францускае прэсы. Свяцейшы Айцец Пій XII перад пачаткам Тыдня прыслаў ліст старшыні Сацыяльных Тыдняў у Францыі кан. Карлу Флёры, у якім коратка падаў галоўныя вытычныя Каталіцкае Царквы адносна паставленае тэмы.

НАСТУП НА КАТАЛІЦКУЮ ЦАРКВУ У ЛЕТУВІ.

Сёлета ў сакавіку і красавіку Міністэрства Нутраных Спраў (калішнє НКВД) ішчэ чатыры разы выклікала да сябе прадстаўнікоў летувіскага каталіцкага духавенства: іздзінага летувіскага 77-гадовага біскупа, які яшчэ астаўся на волі Я. Э. Казімера Палтаракіса, кан. Я. Станкевічыоса і а. П. Мацэліса. Ім было загадана падтрымоўваць нядайна створаны камуністычны Летувіскі Камітэт і ўзвесцічы ўтварэннне «Летувіскага Нацыянальнага Каталіцкае Царквы»

Гутарку з духавенствам вялі сакратары камуністычнае партыі: А. Снецкус, Б. Пузініс і Смірнов. Духоўныя былі «запрошаны» іадведаць Маскву і ўдзельнічаць у Другой канферэнцыі Цэркви і рэлігіяў, што абдывалася ў Маскве 1-3 траўня. Уласцівая мэта канферэнцыі была выкарыстаць духавенства для пропаганды аб савецкай «мірнай акцыі», асуджэння азбраення Нямеччыны і Японіі, а так-жэ для большых нападаў на Ватыкан.

«ПАПЛАТНАЯ» СЛУЖБА.

Швайцарскі штодзенник «Сант-Гальлер Тагблят» у мінульым месяцы падаў цікавыя інфармацыі аб рэлігійных адносінах у Савецкім Саюзе. На аснове верагодных жаролаў там падаецца, што Сталін прызнаў існаванье Праваслаўнае Царквы і дзволіў ёй некаторую дзеянасць толькі пад абаліютнаю ўмоваю лаяльнасці да савецкае ўлады, больш таго пад гэтаю ўмоваю прызнаў Яе, як адну з важных апораў камуністычнае систэмы апанавання масаў і прызнаў паважную матэрыяльную помоч.

Сёння ўмовы жыцця духавенства і асабліва епархіяў, верных савецкай ўладзе нязвычайна раскошныя, нават лепшыя, чым высокіх савецкіх урадоўцаў. Маскоўскі патрыярх атрымоўвае месячна 50.000 руб., мітрахіліт — 30.000 руб., архіяпіскап — 20.000 руб., япіскап — 12.000 руб., епарх на пакоі — 10.000 руб. Для параўнання варта зацеміць, што фабрычны кваліфікаваны работнік у Савецкім Саюзе звычайна атрымоўвае менш 1.000 руб.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Рэлігійнае апусташэнне.

У «Журнале Маск. Патр.» № 4 з г.г. надрукованая кароценъская карэспандэнцыя аб асьвячаныні адрамантаванае царквы ў Клімавічах, якое даканаў менскі архіяп. Пітірим, але пры гэтым зазначана, што ён служыў «з духавенствам благачыніі і з прыехаўшым з ўладыка духавенствам». Да якое благачыніі належала Клімавічы на кожацца, але відаць, што ў гэтай благачыніі так мала духавенства, што савецкі епарх для свае службы мусіць прывозіць з сабою духавенства з Менску. Уканцы кажацца, што з Клімавіч архіяпіскап на другі дзень адразу вярнуўся ў Менск — відаць, што па дарозе на было цэркву, дык і на было дзе затрымоўвацца, каб адведаць сваіх вернікаў, хоць у карэспандэнцыі кажацца, што ў Клімавічах (а тым самым і ў ваколіцы) на бачылі: япіскапа ўжо 30 гадоў.

Перамяшчэнне савецкіх епархіяў.

Сёлета на пачатку году віленскі «праваслаўны» архіяп. Фотій (Топіро) перанесены ў Львоў,

а пустуючы віленскі пасад даручана рыжскому архіяп. Філарэту. Такія спалучэнныя пустуючых пасадаў у Савецкім Саюзе апошнімі гадамі здраўяюща даволі часта, бо пачынаючы ад 1948 г. лік савецкіх епархіяў паважна ѹдзе на ўбытак; з агульнага ліку 81 чалавек у 1948 г. сёлета астаслося толькі 65. У межах БССР ёсьць усяго 3.

АНГЛІЯ.

Агульны Зьезд БАКА «Рунь».

Беларускае Акадэмічнае Каталіцкае Аб'еднаныне «Рунь», карыстаючы з другога Тыдня Студыяў, адбыло 24 ліпеня ў доме айцоў Марыянаў у Лёндане свой агульны Зьезд. На Зьезьдзе прысутнічалі сябры з Англіі, Бэльгіі, Гішпаніі і Францыі.

Старшынёю Зьезду выбрана а. Л. Гарошка, сакратаром Г. Юзэфовіча. Уступаючая галоўная управа «Руні» і яе духоўны асистэнт падалі вычэрпвающую справа здачу аб сваёй дзеянасці за мінулы год, наступна адбыліся справа здачы з па-

Новая ўправа Б.А.К.А. «Рунь».

асобных краінаў. Са справаздачаў выявілася, што за мінулы год «Рунь» зрабіла значны крок упіород. Да найвялікшых асягненняў трэба залічыць прыняцьце БАКА «Рунь» ў Pax Romana, навязаныне цяснайшаему лучнасці і іншанацыянальнымі каталіцкімі арганізацыямі, значыць павялічэнне ліку сябrou і ўпараткованыне працы адзьдзелаў у ўсходніх краінах. Некаторыя адзьдзелы на працягу мінулага году вялі систэматычную дзеянасць і асягнулі добрыя вынікі. Напрыклад Лёнданскі адзьдзел ладзіў рэгулярныя зборкі ў кожную першую нядзелю месяца з багаслужэннем, дакладам і супольным абедам. Некаторыя адзьдзелы арганізавалі вялікапосныя рэкалекцыі для сваіх сябrou і агулам была зъвернена большая ўвага на ўздым рэлігійнага і інтэлектуальнага жыцця. Вялікім асягненнем была так-жэ арганізацыя другога Тыдня Студыяў у Лёндане. Да недахопаў трэба залічыць той факт, што ўправа замала звярнула ўвагі на арганізацыю адзьдзелаў «Руні» ў па-заўдзейскіх краінах.

Выслушаўшы і прадускутаваўшы справаздачы, Звезд намеціў плян працы на наступны год, даручаючы зарганізацію у 1953 г. трэці Тыдзень Студыяў на тэму: «Хрысьціянскі элемэнт у беларускай культуры».

Новая ўправа «Руні» выбрана ў такім складзе: —старшыня — Ал. Надсон (Лёндан), заступнік старшыні — В. Рамук (Лювэн), сакратар — Д. Анісько (Лёндан), сябры ўправы — Ф. Бартуль (Лёндан). Духонўым асистэнтам і далей астаўся а. д-р Ч. Сіповіч.

АЎСТРАЛІЯ.

З грамадзкага і рэлігійнага жыцця.

Згуртаваныне Беларусаў у Вікторыі, выкарыстоўваючы доўгія вечары, наладзіла цыкл лекцыяў з галіны агульнаасветнае і беларусаведы. Першую лекцыю прачытаў дня 18-VII студэнт Мельбурнскага ўніверсітэту М. Андрэйчык аб атамнай энэргіі.

У Сыднью Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква сёлета ў ліпені атрымала свой чартар. Бағаслужэнныні адбываюцца ў ёй штоны-дзелі.

БЭЛЬГІЯ.

Музычны вечар.

Ведамы беларускі кампазітар А. Карповіч адведаў у Лювэне свайго сябру кампазітара М. Равенскага і з гэтае нагоды яны абодва дня 17 траўня наладзілі ў Лювэне музычны вечар, на якім прадэманстравалі перад слухачамі свае найнавейшыя кампазіцыі. Вечар зрабіў глыбокае ўражэнне на ўсіх прысутных, так беларусаў, як і бэльгійцаў.

Грамафонныя пліткі.

Уканцы жніўня ўжо паявяцца ў прадажы грамафонныя пліткі беларускага студэнцкага хору ў Лювэне пад кіраўніцтвам камп. М. Равенскага. Камплект плітак мае 5 рэлігійных і 11 нацыянальных песень у апрацоўцы М. Равенскага.

ГІШПАНІЯ.

Даклад аб Беларусі.

Студэнт мадрыдзкага ўніверсітэту Я. Сурвіла на запросіны Сындыкату Гішпанскіх Студэнтаў Біскайскага правінцыі адведаў 19-VII кіравецтва гэтае арганізацыі ў Більбао і пайнфармаваў іх аб жыцці беларускага моладзі пад бальшавіцкай акупациі і аб стане нашага студэнцтва на эміграцыі. Наступнага дня ў нядзелю Я. Сурвіла адведаў цэнтр адпачынку гішпанскага студэнцтва жаночае моладзі ў Гальярта каля Більбао і там прачытаў для студэнтак і прадстаўнікоў мясцовай прэсы рэфэрат на тэму: «Гішпанія і Беларусь — дэзве мучаніцкія краіны». Даклад выклікаў вялікае зацікаўленыне, аб гэтым съведчылі шматлікія запытанні пра дадатковыя інфармацыі аб Беларусі. Аб адведзінах і дакладзе былі зъмешчаны абышырны і прыхільны рэпартажы ў трох мясцовых гішпанскіх газетах.

З.Ш.А.

З беларускага жыцця.

У Нью Брунсвіку дня 22-VII для азначэння 10-ых угодкаў сымерці Я. Купалы ў праваслаўнай беларускай царкве адслужана Служба Божая, а папалудні была наладжана адпаведная для гэтае нагоды акадэмія.

У Нью Ёрку дня 29-VII Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва ладзіў акадэмію прысьвяченую Я. Купале. Абышырны рэфэрат аб жыцці і

творчасыці Я. Купалы прачытаў праф. Я. Ліманоўскі, пасля чаго адбылася, прыгожа выкананая, ма-стаковая частка са пъпевам і дэкламацыямі вер-шаў паэта.

Дня 6-га чэрвеня памёр у Чыжаго быўшы прэм'ер першага Народнага Сакратарыяту Бела-рускае Народнае Рэспублікі Язэп Варонка.

Ад мінулага году Кліўленд стаўся найбольш ажыўленым цэнтрам беларускага арганізацыйна-га жыцьця ў З.Ш.А. аб гэтым вымоуна съведчыць штомесячны Бюлетэн Б. Зл. К. К. Там амаль штонядзелі адбываюцца розныя імпрэзы: 18-V быў азначаны Дзень Маткі, 25-V — акадэмія з нагоды 35-ых угодкаў съмерці М. Багдановіча, 29-V — акадэмія для азначэння 10-ых угодкаў съмерці Я. Купалы.

Сёлета між 4 і 6 чэрвеня з пачыну Згуртаваныя Беларуское Моладзі ў З.Ш.А. адбылося каля вадападу **Ніягара спатканье беларусаў** са З. Ш.А. з канадскімі беларусамі. Гэтая добра зарганізаваная імпрэза ўва ўсіх пакінула прэмны ўспамін і жаданьне падобнае сустрэчы налета.

На выдавецкай ніве.

Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва ў З. Ш. А. выдаў свой першы нумар **«Запісаў»**, якія паводле зъвесту і формы ёсьць першымі паважнымі беларускімі навуковымі часапісамі на эміграцыі.

Згуртаваныя Беларуское Моладзі ў З.Ш.А. пачало выдаваць ад чэрвеня г.г. рататарным спосабам свой часапіс **«Віці»**. Затое ад леташняга году перасталі выходзіць беларускія скайцкія часапісы.

Беларуская Бібліяграфічная Служба, карыстаючы з дапамогі Гарвардзкага унівэрсytetu выдала **«Паказынік беларускіх выданняў на чужыні за 1945-50 г.г.»** уложены М. Паньковым.

КАНАДА

Агульны Зьезд З.Б.К.

Сёлетні, чацвёрты з чаргі, Агульны Зьезд Згуртаваныя Беларусаў у Канадзе, які адбыўся ў днёх 17-18 траўня, выклікаў большае, як звычайна зацікаўленыне сваіх сяброў, бо ад некаторага часу беларуская калёнія ў Канадзе перастала быць монолітам. Гэтым тлумачыцца, што праца Зьезду праходзіла ў напружанай атмосфэры, а справаўдзачы галоўнае управы і нагляднае разды выклікалі гарачыя дыскусіі. У склад новае галоўнае управы выбрана: старшыня — д-р Я. Скурат, сябры управы — Я. Ананіч, М. Ганько, М. Рачыцкі, Барановіч, Р. Жукоўская і А. Арцюх. Уканцы намечана даволі вялікі плян працы на бягучы год, які прадбачыць: легалізацыю З.Б.К., зъбіраныне сродкаў на куплю дому і царквы, арганізацыю хору, стараныне аб беларускіх аўдыцыйях у радыё і інш.

НЯМЕЧЧЫНА.

Выдавецкая навіны.

Новазаснаваная арганізацыя Беларускі Альты-бальшавіцкі Фронт пачала ад ліпеня выдаваць

свой часапіс **«Змаганье»** ў абыmeye 28 стр. друк. Зъмест мае выключна палітычны характар.

Перш яшчэ пачалі выходзіць: гумарыстычны часапіс **«Шарыцэн»** і асобны дадатак да **«Бацькаўшчыны»** дзіцячы часапіс **«Каласкі»**. Адбіткаю з **«Бацькаўшчыны»** магчыма ўканцы верасеньня выйдзе паэма Я. Коласа **«Новая зямля»**.

Новаствораная арганізацыя Беларускі Вызвольны Рух пачата выдаваць сваю невялікую газету **«Незалежная Беларусь»** і на рататары **«Інфарматычныя бюлетэні Гал. Шт. Б.В.Р.»**.

ФРАНЦЫЯ.

Ля Крэзо азначыла 5-ы ўгодкі свае філіі АБРФ.

Адзьдзел Ля Крэзо Аб'еднаныя Беларускіх Работнікаў у Францыі азначыў сёлета 17-VIII пяцігодзідзе свайго існавання. З гэтае нагоды рэктар Беларуское Каталіцкае Misiі ў Францыі адправіў у царкве сьв. Карла ў Ля Крэзо Службу Божую і сказаў прынагаднае казаныне. А папалудні таго-ж дня сабраліся ўсе беларусы-крэзояне за супольным сталом, каб азначыць свой скромны юбілей паводле беларускага звычаю адпаведнаю бяседаю. У шчырай сяброўскай атмасфэры, успамінаючы першыя крокі арганізацыйнага жыцьця і пераплятаючы бяседу съпевамі беларускіх народных песен і ўдалымі дэкламацыямі, хутка прашло ўсе папалудненне.

У арганізацыйным жыцьці беларусы ў Ля Крэзо твораць быццам адну вялікую і моцную салідарную сям'ю, гэта асанілі нават французскія работнікі, выбіраючы ў адным з адзьдзелаў вялікае металургічнае фабрыкі Шнайдэра сваім прадстаўніком у Хрысьціянскі Сындыкат беларуса.

ЗАКЛІК.

Загрожаныя сухотамы, мы ніжэйпадпісаныя Ка-стусь Малышоў і Янка Каламар, ужо ад 1947 г. шу-каемо ратунку ў розных нямецкіх санаторыях, ця-пер нас перавезлы ў Гаўтінг. Ад часу ліквідацыі IPO палажэнне ў санаторыі шмат пагорышлася і бяз помачы з боку цяжка там жыць. Але мы ня маём ані родных, ані нават прыяцялёў, якія-б нам памаглі ператрываць цяжкія дні хваробы. Дык гэ-тай дарогай з'вяртаемся да ўсіх сваіх суродзічаў-беларусаў і людзей добрае волі, прыслаць нам хоць невялікую помач грашыма, або найлепей ежай.

(—) К. Малышоў, Я. Каламар.

(13'b) Gauting b. Muench, Sanatorium Bl. II
z. 105. Germany U.S.A. Zone

ПОШУКИ

Бухлоў Трахім з в. Шарыбаўка, Буда-Каша-леўскага р. Гомельскага воб. шукае брата Сыцяпана і братавую Анастасию, а так-жа сваіх знаёмых. Пісаць на адрас: 62, Buckigham Str., Surry hills, SYDNEY, Australia.

Гацкага Уладзімера з в. Даўгінава шукае згоны сусед і просіць усіх, хто ведае аб ягонай долі адгукнущца на адрас рэдакцыі.

www.Kamunikat.org